

VYSOKÁ ŠKOLA OBCHODNÍ A HOTELOVÁ

Študijný odbor: MHCR - Management hotelnictví a cestovního ruchu

Veronika VYKYSALÁ

EKOTURISTA AKO NOVÁ CIEĽOVÁ SKUPINA
V CESTOVNOM RUCHU

Eco-tourism as a new target group in tourism

BAKALÁRSKA PRÁCA

Vedúci bakalárskej práce: RNDr. Jan Trávníček

Brno, 2015

VYSOKÁ ŠKOLA OBCHODNÍ A HOTELOVÁ

Ústav gastronomie, hotelnictví a cestovního ruchu

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Veronika Vykysalá

Osobní číslo: 7382001

Studijní program: GHT - Gastronomie, hotelnictví a turismus

Studijní obor: MHCR - Management hotelnictví a cestovního ruchu

TÉMA PRÁCE: EKOTURISTA JAKO NOVÁ CÍLOVÁ SKUPINA V
CESTOVNÍM RUCHU

TÉMA PRÁCE V AJ: Eco-tourism as a new target group in tourism

Cíl stanovený pro vypracování BP

1. Teoretická část BP: *Cieľom je vytvoriť teoretický backround pre ekoturistu ako novú cieľovú skupinu v cestovnom ruchua tým vytvoriť teoretický základ pre analytickú a návrhovú časť. Práca sa skladá z úvodu (vymedzenie problému, zdôvodnenie témy, vymedzenie hlavného cieľa a čiastkových cieľov a pomyselný prínos BP). Teoretická časť prináša všeobecnú rešerš k tému a vymedzenie základných pojmov.*

2. Praktická část BP: *Realizovanie vlastného výskumu medzi ubytovacími zariadeniami v regióne, zhodnotenie potenciálu vybraných ubytovacích zariadení.*

Doporučené metody: porovnanie, anketový prieskum, rozhovor, štatistické metódy vyhodnotenie. Doporučené štruktúra:

- Analytická časť: zhodnotenie prieskumu a ankety v danej tematickej a geografickej oblasti. Výsledky a interpretácia vlastného výskumu.
- Návrhová časť: Návrh riešenia identifikovaného problému s využitím poznatkov z teoretickej a analýz z praktickej časti.

Záver

Při zpracování BP vycházejte z pomůcky vydané VŠOH Brno.

Rozsah bakalářské práce bez příloh: 2 AA

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná i elektronická

Seznam doporučené literatury:

[1] LEDVINA, Petr. (2005). *Ekoturistika a cestování ekologických aktivistů*. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

[2] PAGE, Stephen a Ross Kingston DOWLING. *Ecotourism*. Prentice Hall, c2002, xvi, 338 p. ISBN 05-823-5658-X.

[3] GUČÍK, Marián. *Základy cestovního ruchu*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2000, 152 s. ISBN 80-8055-355-6.

Další literatura dle doporučení vedoucí/ho bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Jan Trávníček
Ústav gastronomie, hotelnictví a cestovního ruchu
podpis vedoucího BP

Datum zadání bakalářské práce: 1. května 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 17. dubna 2015

V Brně dne: 1. 10. 2014

L.S.

doc. Ing. Jan Hrabě, Ph.D.

Vedoucí ústavu

Ing. Zdeněk Málek, Ph.D.

prorektor pro vzdělávací činnost

Meno a priezvisko autora: Veronika Vykysalá

Názov bakalárskej práce: Ekoturista ako nová cieľová skupina v cestovnom ruchu

Názov bakalárskej práce v AJ:

Študijný odbor: MHCR - Management hotelníctví a cestovního ruchu

Vedúci bakalárskej práce: RNDr. Jan Trávníček

Rok obhajoby: 2015

Anotácia:

Predložená bakalárska práca je zameraná na ekoturistu ako novú cieľovú skupinu v rámci cestovného ruchu. Práca je rozdelená systematicky na teoretickú a praktickú časť. V prvej kapitole je všeobecne rozpracovaná definícia pojmu cestovný ruch a jeho nové trendy. Tak isto sú spomenuté delenia cestovného ruchu a v rámci toho je zadaný aj ekoturista a ekoturistika. Druhá kapitola sa podrobne zaoberá pojmami ekoturistika a ekoturista. V druhej kapitole sme sa zamerali aj na ekonomické, sociálnokultúrne a ekologické dopady ekoturistiky na spoločnosť. Prvé dve kapitoly patria do teoretickej časti. Posledná tretia kapitola je praktická a jej hlavným cieľom bolo zistiť aké možnosti ubytovania má ekoturista v Žilinskom kraji a tiež aké je povedomie obyvateľov regiónu o problematike ekoturizmu. V praktickej časti prinášame stručné hodnotenie nami vybraných ubytovacích zariadení a vyhodnotenie dotazníka.

Annotation:

This bachelor thesis is focused on eco-tourism as a new target group in tourism. The thesis is divided systematically into theoretical and practical part. The elaborated definition of tourism in general and its new trends are in the first chapter. There is also mentioned the distribution of tourism to several groups and the concept of eco-tourist and ecotourism within. The second chapter discusses in detail the concepts of ecotourism and eco-tourist. We focus on the economic, socio-cultural and environmental impacts of ecotourism on the society in the second chapter. The first two chapters belong to theoretical part of this thesis. The last third chapter is practical. Its main objective is to find out what are the options of accommodation for eco-tourist in Žilina and also what is the awareness of the population in the region on the issue of ecotourism. The practical section provides a brief assessment of our choice of accommodation and evaluation of the questionnaire.

Klíčové slová : cestovný ruch, ekoturizmus, ekoturista, nové trendy, turistika, Žilinský kraj
Keywords: tourism, eco-tourism, eco-tourist, new trends, tourism, Žilina Region

Prehlasujem, že som bakalársku prácu *Ekoturista ako nová cieľová skupina v cestovnom ruchu* vypracovala samostatne pod vedením *RNDr. Jana Trávníčka* a uviedla som v nej všetky použité literárne a iné odborné zdroje v súlade s aktuálne platnými právnymi predpismi a vnútornými predpismi Vysoké školy obchodní a hotelové.

V Brne, dňa

.....

Vlastnoručný podpis

Ďakujem školiteľovi RNDr. Janovi Trávníčkovi za odbornú pomoc pri zostavovaní bakalárskej práce. Zároveň ďakujem všetkým, ktorí mi s prácou pomáhali.

Obsah

ÚVOD.....	16
I. TEORETICKÁ ČASŤ.....	18
1 CESTOVNÝ RUCH.....	19
1.1 Druhy cestovného ruchu	19
1.2 Trendy v cestovnom ruchu.....	23
1.3 Rozhodovanie a psychológia cestovateľa	24
2 POJEM EKOTURISTA A EKOTURISTIKA	30
2.1 Definícia pojmov a ich stručná história	31
2.2 Základné pravidlá ekoturistiky.....	36
2.3 Dopady ekoturistiky na spoločnosť	38
2.3.1 Enviromentálne dopady	38
2.3.2 Sociálne dopady	40
2.3.3 Ekonomické dopady	41
2.4 Ekoturista	43
II. PRAKTICKÁ ČASŤ.....	45
3 ANALYTICKÁ ČASŤ	46
3.1 Cieľ práce	46
3.2 Metodika práce.....	46
3.3 Hodnotenie výskumu ubytovacích zariadení	47
3.4 Vyhodnotenie anketového prieskumu.....	55
4 NÁVRHOVÁ ČASŤ	60
4.1 Nedostatočná reklama	60
4.2 Nedostatočné značenie pamiatok a jazyková vybavenosť sprievodcov.....	61
4.3 Vytvorenie spolku na podporu ekoturizmu v regióne.....	62
ZÁVER	64
POUŽITÉ ZDROJE.....	66

ZOZNAM TABULIEK	69
PRÍLOHY	70

ÚVOD

Dnešná doba si priam vyžaduje, aby sa ľudia naučili oddychovať aktívne. Pasívny životný štýl nás núti aspoň počas dovolenky uskutočniť fyzickú aktivitu. Ekoturistika je na to ako stvorená. Medzi turistami sa tak vytvorila nová skupina ekoturistov, ktorí svoju dovolenku trávajú aktívne predovšetkým v prírode. Nový fenomén v cestovnom ruchu nás zaujal natoľko, že sme sa rozhodli venovať sa mu v našej bakalárskej práci s názvom Ekoturista ako nová cieľová skupina v cestovnom ruchu.

Hlavným cieľom našej práce je nájsť možnosti, ktoré poskytuje Žilinský kraj v oblasti ubytovania tak, aby čo najviac zodpovedal požiadavkám ekoturistov. Popri tom sme si stanovili čiastkové ciele:

- zamerať sa na služby, ktoré ubytovacie zariadenia poskytujú pre ekoturistov,
- zhodnotiť možnosti ubytovania v kempingoch, prípadne „pod širákom“,
- zhodnotiť možnosti služieb, ktoré ubytovacie zariadenie poskytuje aj bežným návštevníkom, nie iba ekoturistom,
- aké je povedomie obyvateľov Žilinského kraja o ekoturizme a ekoturistike.

Práca je členená na teoretickú a praktickú časť. Teoretická časť obsahuje 2 kapitoly, ktoré sa ďalej členia na podkapitoly. V prvej kapitole sme sa zamerali na všeobecnú charakteristiku cestovného ruchu a predovšetkým na jeho druhy. Pri tejto časti sme vychádzali z monografií od Mariána Gučíka. V druhej podkapitole sme uviedli nové súčasné trendy v cestovnom ruchu. Každá skupina cestovateľov je zameraná na iný typ dovolenky. Práve mladší pracujúci ľudia sa zameriavajú na ekoturistiku. V poslednej podkapitole sme zhodnotili psychologické aspekty, ktoré zohľadňuje cestovateľ pri výbere dovolenky. Pracovali sme s literatúrou rôznych autorov, Jiřího Šipeka, Michela Maffesolliho.

Druhá teoretická kapitola je zameraná na ekoturistiku a ekoturistu. Samotná kategória ekoturistov sa nedá dôsledne spracovať a vysvetliť bez toho, aby sme si nevysvetlili pojem ekoturistika. Práve preto sme sa v rovnakej miere venovali aj vysvetleniu pojmu ekoturistika jej základným pravidlám a stručnej histórii. V tretej podkapitole sme zhrnuli environmentálne, sociálne a ekonomické dopady ekoturistiky na spoločnosť. Uvádžame pozitívne aj negatívne vplyvy ekoturistiky v spoločnosti. Štvrtá podkapitola je venovaná skupine ekoturistov. Definujeme ekoturistov v rámci cestovného ruchu a uvádzame rôzne

delenia tejto novej skupiny turistov. V tejto kapitole sme čerpali predovšetkým z prác Page, Dowlinga, Woodovej a Gučíka.

Tretia kapitola je praktickou časťou našej bakalárskej práce, v ktorej sme sa zamerali na možnosti ubytovania ekoturistov v Žilinskom kraji. V úvode kapitoly sme predstavili hlavný cieľ, čiastkové ciele práce a uviedli sme metodiku práce. Teoretickú časť pomyselne delíme na dve časti. V prvej sme realizovali vlastný prieskum na trhu ubytovacích zariadení. Výsledkom prieskumu je charakteristika 10 ubytovacích zariadení a prehľadná tabuľka s kritériami hodnotenia. V druhej časti sme uskutočnili anketový prieskum medzi občanmi regiónu, aby sme zistili ich povedomie o problematike ekoturizmu.

Ekoturistika je nová, progresívna, environmentálna forma cestovného ruchu, ktorá vo všetkých fázach poskytovania služieb uplatňuje zásady trvalo udržateľného rozvoja. Je to forma zodpovedného cestovania a navštevovania zachovaných prírodných oblastí, s cieľom pozorovania prírody, oboznamovania sa s kultúrne - historickými pamiatkami daného regiónu, spojená so získavaním nových poznatkov a vedomostí, s pôsobením na podporu a udržanie kvality života miestneho obyvateľstva.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 CESTOVNÝ RUCH

Cestovný ruch sa spája s voľným pohybom obyvateľov. Jeho rozvoj sa naplno rozvinul na prelome 19. a 20. storočia a odvtedy je stále na vzostupe. Gučík (2000, s. 6) uvádza, že cestovný ruch vznikol v období priemyselnej revolúcie vo vyspelých štátoch, ako dôsledok technického, ekonomického a sociálneho rozvoja. V 20. storočí dosiahol cestovný ruch vysoký stupeň rozvoja a stal sa súčasťou spotreby a životného štýlu obyvateľov. Cestovný ruch je ucelený systém a je súčasťou ekonomiky vyspelých štátov Zeme.

1.1 Druhy cestovného ruchu

Cestovný ruch skúma viacero vedeckých odborov. Podľa toho rozlišujeme aj niekoľko delení cestovného ruchu. Doposiaľ nie je v teórii ani v praxi jednota v klasifikácii cestovného ruchu.

V tejto časti práce sa budeme zaoberať druhmi cestovného ruchu. Často sa však zamieňajú pojmy druhy a formy cestovného ruchu. Gučík (2000, s. 18) na základe zahraničnej literatúry uvádza základný rozdiel medzi oboma pojmi. Ak sa za základ posudzovania cestovného ruchu vezme motivácia jeho účastníkov, t.j účel pre ktorý cestujú a pobývajú prechodne na cudzom mieste, potom hovoríme o druhoch cestovného ruchu. Ak sa za základ posudzovania cestovného ruchu vezmú rôzne príčiny, ktoré ho ovplyvňujú a dôsledky ktoré prináša, hovoríme o formách cestovného ruchu.

Druhy cestovného ruchu nikdy nenájde v praxi samostatne. Vždy ide o kombináciu viacerých druhov, z ktorých jeden je dominantný. Napríklad rekreačný cestovný ruch sa dobre kombinuje so športovým. Formy cestovného ruchu bližšie určujú podstatu cestovného ruchu a dovoľujú lepšie pripraviť produkt cestovného ruchu, aby bol pre klienta čo najlákavejší. Druhy aj formy sa neustále vyvíjajú a prispôsobujú požiadavkám návštevníkov.

V praxi sa často stretávame so zamieňaním druhov a foriem cestovného ruchu. Preto Attl a Nejedlý (2004, s. 15-26) medzi nimi nerozlišujú a hovoria o typoch cestovného ruchu. Malá (1999) sa tiež odkláňa od delenia cestovného ruchu na podľa foriem a druhov a používa spoločné kritérium – typy cestovného ruchu. Ako hlavný dôvod uvádza, že v praxi dochádza k prelínaniu jednotlivých delení a aj autori odborných publikácií majú na delenie rôzne názory a nie sú jednotní.

Galvasová (2008, s. 32) rozdeľuje formy a druhy cestovného ruchu a zároveň od nich odvodzuje typy cestovného ruchu, ktoré charakterizuje ako súbor aktivít cestovného ruchu s konkrétnou podobou a určitým osobitným charakterom.

V našej práci budeme vychádzať z delenia, ktoré vytvoril Gučík. Najprv si uvedieme staršie delenie, ktoré doplníme o novšie od toho istého autora.

Druhy cestovného ruchu (Gučík, 2000, s. 19):

- **Rekreačný**
- **Športový/dobrodružný**
- **Kultúrny**
- **Kúpeľný/zdravotný**
- **Obchodný**

Formy cestovného ruchu (Gučík, 2000, s. 19):

- **z geografického hľadiska** – vnútorný, národný, zahraničný, medzinárodný, regionálny
- **podľa počtu účastníkov** – individuálny, kolektívny (skupinový, klubový), masový, ekologický
- **podľa veku účastníkov** – mládežnícky, rodinný, seniorský
- **podľa dĺžky účasti** – výletný, krátkodobý (víkendový), dlhodobý
- **podľa prevažujúceho miesta pobytu** – mestský, prímestský, vidiecky, horský (vysokohorský), prímorský.

Ten istý autor (Gučík) v inej svojej publikácii uvádza aj inú klasifikáciu cestovného ruchu. Uvádza, že ten istý druh, môže mať viac javových foriem. Napríklad rekreačný cestovný ruch má viac foriem ako je individuálna, rodinná rekreácia. (Gučík, 2010, s. 60) Na tom istom mieste uvádza druhy cestovného ruchu a ich javové formy. Po dôkladnom preštudovaní sme prišli k záveru, že delenie je v publikácii *Základy cestovného ruchu* (2000) a delenie v publikácii *Cestovný ruch - Úvod do štúdia* (2010, s. 60-61) sú rozdielne. V novšej publikácii pribudlo k deleniu cestovného ruchu niekoľko nových hľadísk, ktoré uvádzame:

- **Podľa motivácie** - rekreačný, športový a dobrodružný, kultúrny, zdravotný a kúpeľný, gastronomický, obchodný, nákupný, politický.
- **Zo sociologického hľadiska** – návšteva príbuzných a priateľov, sociálny, etnický/genealogický.

- **Podľa spôsobu organizovania** – individuálna cesta, organizovaný zájazd.
- **Podľa ročného obdobia** – sezónny, mimosezónny, celoročný.
- **Z hľadiska trvalej udržateľnosti** – ekologický
- **Podľa použitého dopravného prostriedku** – železničný, lodný, letecký, motorizovaný
- **Z hľadiska dynamiky** – pobytový, putovný.

Z uvedených delení vidíme, že aj samotný autor postupne menil zaužívanú klasifikáciu cestovného ruchu a jednotlivé druhy a formy sa navzájom prelínajú a dopĺňajú. V posledných dvoch desaťročiach sa kategorizácia jednotlivých foriem cestovného ruchu čoraz viac diverzifikuje pre poskytovateľov vznikajú úplne nové, resp. výrazné podiely alternatívnych foriem cestovného ruchu (Borovský, 2008, s. 11). Zároveň sa cestovný ruch delí na domáci a zahraničný. Domáci cestovný ruch vytvárajú domáci obyvatelia vlastnej krajiny a zahraničný cestovný ruch zahŕňa cestovanie obyvateľstva do zahraničia. Svetová obchodná organizácia (WTO, 1994) vyčleňuje za člena domáceho cestovného ruchu „každú osobu, nezáleží na jej národnosti, obyvateľa danej krajiny, ktorý cestuje a zotráva v tej istej krajine nie však dlhšie ako jeden rok, ktorého hlavným dôvodom návštevy nie je nadobudnutie odmeny“, kým za účastníka zahraničného cestovného ruchu považuje „každú osobu, nezáleží na jej národnosti, obyvateľa istej krajiny, ktorý cestuje a zotráva v mimo tejto krajiny nie však na dlhšie ako jeden rok, ktorého hlavným dôvodom návštevy nie je nadobudnutie odmeny“. Rozlišujeme tiež aktívny a pasívny cestovný ruch. Aktívny cestovný ruch zahŕňa príchod a pobyt cudzincov na územie štátu a pasívny cestovný ruch znamená odchod a pobyt domáceho obyvateľstva v inom štáte. Príjmy a výdavky pri oboch typoch cestovného ruchu sa prejavujú v platobnej bilancii štátu.

V našej práci sa zameriavame na delenie cestovného ruchu z hľadiska motivácie, kde určujúcim podnetom účasti je motív, ktorým môže byť rekreácia (oddych), športové alebo kultúrne vyžitie, zdravotné pohnútky, obchodné poslanie, nákupy a politické udalosti. (Gučík, 2010, s. 62)

Cieľom rekreačného cestovného ruchu je obnova psychických a fyzických síl vo vhodnom prostredí. Návštevník v rámci neho absolvuje prechádzky, športové činnosti, poznávanie pamiatok a prírody. Rekreačný cestovný ruch môže byť ako forma individuálnej alebo rodinnej rekreácie. Návštevníci si rekreáciu môžu naplánovať vo vlastných ubytovacích zariadeniach (chatách, chalupách), prípadne využiť rekreačné zariadenia podnikov a rôznych

združení. K rekreačnému cestovnému ruchu zaraďujeme aj pobyty pre rodiny s deťmi, na ktoré sa čoraz viac orientujú hotely. Hotely zaraďujú do svojej ponuky služby prispôbené deťom, ubytovanie, stravovanie, detský kútik a rôzne iné. Formou rekreačného cestovného ruchu je aj tematický cestovný ruch zameraný na špecifické záujmy a využitie voľného času (Gučík, 2010, s. 63). Ide o rôzne zábavné parky Disneyland vo Francúzsku, Práter pri Viedni, Legoland v Dánsku.

Druhom cestovného ruchu z hľadiska motivácie je športový cestovný ruch, ktorý predstavuje pobyt vo vhodnom prírodnom prostredí spojený s vykonávaním rozličných športových činností, ktoré predpokladajú aj fyzické schopnosti (Gučík, 2010, s. 63). Patrí sem pešia, horská, vodná turistika a cykloturistika. S turistikou úzko súvisí kempovanie, karavaning. Formou turistiky je aj ekoturistika. Spája sa s prírodou a jej poznávaním, rozvíja sa predovšetkým v prírodne bohatých oblastiach. Najvhodnejším dopravným prostriedkom je bicykel, preto sa vhodne dopĺňa s cykloturistikou. Bližšie sa ekoturistike a ekoturistom budeme venovať v samostatnej kapitole. K športovému cestovnému ruchu zaraďujeme poľovnícku turistiku, rekreačné rybárstvo a dobrodružný cestovný ruch. Posledný menovaný zahŕňa množstvo aktivít, ktoré sú svojim spôsobom adrenalinové (horolezectvo, paragliding, bungee jumping, potápanie, rafting a iné). Dobrodružný cestovný ruch je zväčša individuálny, pretože vyžaduje špeciálnu výbavu a výstroj a častokrát aj určitý druh tréningu.

Ďalším druhom z hľadiska motivácie je kultúrny cestovný ruch, ktorý predstavuje rozličné spôsoby uspokojovania duchovných potrieb ľudí. Má veľa foriem a stupňov intenzity (Gučík, 2010, s. 63). V rámci kultúrneho cestovného ruchu turisti navštívia múzeá, galérie, hrady, zámky, prírodné pamiatky, rôzne festivaly (hudobné, filmové, divadelné), výstavy, spoločenské a náboženské podujatia. Ku kultúrnemu cestovnému ruchu zaraďujeme vlastivednú turistiku, geoturistiku, náboženský cestovný ruch. Cieľom vlastivednej turistiky je vzbudiť záujem turistov o regionálnu históriu a sprostredkovať čo najlepšie spoznanie domoviny. Zaraďujeme tu napríklad školské výlety. Charakter vlastivednej turistiky má aj geoturistika. Ale kým vlastivedná turistika sa zameriava na všetko prírodné v okolí, geoturistika sa špecifikuje na spoznávanie geologických procesov na Zemi. V rámci geoturistiky sa organizujú výlety spojené s návštevou baní. Náboženský cestovný ruch je zameraný na tradície svetových náboženstiev. Jeho najčastejším prejavom sú púte, pre ktoré sú charakteristické znaky – účastníci púte, náboženský akt, pútnické miesto. Návštevníci sa označujú ako pútnici (Gučík, 2010, s. 66). Čoraz viac mladých ľudí odchádza študovať na zahraničné stredné alebo vysoké školy, ale aj turisti na navštívených miesta získavajú nové

vedomosti. Vzdelanie tiež zaraďujeme ku kultúrnemu cestovnému ruchu. Kultúrny cestovný ruch ovplyvňuje spoločenskú, kultúrnu a odbornú úroveň ľudí, a preto sa často kombinuje s inými druhmi cestovného ruchu napr. rekreačným, kúpeľným, zdravotným a kongresovým (Gučík, 2010, s. 67).

Ponuka cestovného ruchu z hľadiska motivácie je naozaj široká a pestrá. Turisti si okrem spomínaných typov môžu vyberať čoraz obľúbené wellness a beauty pobyty, výlety spojené s gastronómiou, patria sem aj obchodné a kongresové podujatia a tiež nákupný cestovný ruch.

Ďalšie formy a druhy cestovného ruchu budeme spomínať priebežne, pretože cieľom tejto práce nie je charakterizovať všetky druhy cestovného ruchu, ale zamerať sa na ekoturistiku a ekoturistov.

1.2 Trendy v cestovnom ruchu

Cestovný ruch zaznamenal v 20. storočí prudký rozmach a stal sa súčasťou života a životnej úrovne obyvateľov vyspelých štátov. Pokračujúca globalizácia a s ňou súvisiaci rast životnej úrovne prinášajú stúpajúci záujem o cestovanie a vplyv cestovného ruchu na svetovú ekonomiku rastie. Mení sa aj cestovateľská verejnosť, ktorá požaduje komplexné služby v cestovnom ruchu. Staršia generácia sa zameriava na tzv. all inclusive produkty a objavuje sa aj mladšia generácia, ktorá často cestuje na „vlastnú päsť“, využíva lacné letenky a nižší štandard ubytovania. Potreby, ciele a cieľové skupiny hostí v cestovnom ruchu ovplyvňujú najmä demografické, sociálno-kultúrne a ekonomické faktory. V cestovnom ruchu môžeme identifikovať viac cieľových skupín účastníkov cestovného ruchu a jedným z najvýraznejších trendov je pokračujúci pokles počtu ľudí vo veku 15 až 24 rokov a narastajúci počet seniorov. (Gučík - Petřík, 2007)

Priemysel cestovného ruchu zažíva najmä vplyvom globalizácie v posledných dvoch desaťročiach neobyčajný rozvoj. Technologický pokrok v informačných a rezervačných systémoch umožňuje dostupnosť a zrýchľovanie toku informácií, ako aj zjednodušenie výberu a rezervácie pobytového cieľa. Ekonomické zmeny, zmeny životného štýlu a možnosť voľného pohybu ľudí, ktoré prinieslo rozširovanie Európskej Únie, prispeli nemalou mierou k rozvoju cestovania a k stúpajúcemu významu cestovného ruchu ako priemyselného odvetvia (Cestovný ruch, 2014).

Pri skúmaní rôznych trendov v cestovnom ruchu, sme narazili na dva odlišné prúdy návštevníkov. Na jednej strane sú to bohatí ľudia, ktorí vyžadujú v rámci cestovného ruchu komfort a neobyčajné zážitky (zvyčajne veľmi drahé) a na druhej strane, sú to bežní turisti, ktorí sa snažia znížiť cenu za cestovanie na minimum. Pre obe skupiny je na trhu dostatok produktov z ktorých si môžu vybrať.

1.3 Rozhodovanie a psychológia cestovateľa

Obrazne môžeme povedať, že cestovanie a cestovný ruch je starý ako ľudstvo samé. Cestovanie bolo súčasťou ľudského života vždy a za rôznych okolností. Nie vždy to boli iba dobyvačné výpravy. Ľudia migrovali a sťahovali sa za lepším podmienkami na život, za lepšou prácou, objavovali nové krajiny alebo do boli lovecké výpravy za jedlo. Už vtedy sa ľudia rozhodovali kam a za akých okolností vycestujú. Chceli spoznať novú krajinu, nové prostredie. Šárka Tittelbachová vo článku *Cestování včera a dnes* zdôrazňuje, že „oblasti turizmu úplne chýba skúmanie vplyvu cestovanie na rozvoj človeka. Pôsobí zmena pobytu na rozvoj osobnosti? Ak áno, ako a za akých podmienok?“ (Tittelbachová, 2008/2009)

Cestovaním človek poznáva svet okolo seba. Poznanie je vlastne jedným z dôvodov prečo sa ľudia vydávajú na cesty. Poznávaním sveta sa zaoberali vedci už v minulosti. Brit Frederic Bartletta tvrdil, že „spomienky človeka nie sú len akousi kolekciou poznania a faktografie, ale že sú vždy zafarbené kultúrnou atmosférou a osobnými návykmi.“ (Šípek, 2012). Spomienky z minulosti formujú naše skúsenosti podľa skôr vytvorených schém. Podobný názor mal americký psychológ Edward Tolman, ktorý tvrdil, že správanie je celistvé. Je to na cieľ zameraná aktivita riadená kognitívnymi procesmi. Tolman začal používať tzv. kognitívne mapy, ktoré sú veľmi podobné s kognitívnymi procesmi. Do trojice psychológov, ktorý tvrdí, že pri poznávaní sú dôležité schémy patrí George Kelly a jeho teória „osobných konštruktov“. Sú to naše kognitívne hypotézy o svete okolo nás, ktoré usmerňujú a vedú našu pozornosť, vnímanie a usudzovanie o všetkom, čo sa okolo nás deje. (Šípek, 2012).

Kognitívny smer v percepcii sveta okolo nás mal aj svojich odporcov. Jedným z nich bola americký psychológ James Gibson, ktorý odmietal predstavu, že „svet sa točí okolo nás“. Naopak zastával názor, že my sme súčasťou sveta a mali by sme sa zaujímať o informácie, ktoré nás so svetom spájajú (Šípek, 2012). Vnímame to, čo sme vytvorili svojimi aktivitami a skúsenosťami vo svete. Gibsonovo vysvetlenie vnímania sveta otvára nový prístup k chápaniu

sveta. Jeho ekologický prístup je stále sa rozvíjajúci, upresňujúci a modifikujúci proces tvorenia predstavy o svete, tak de facto počítame aj s jeho premenlivosťou a svojím spôsobom neurčitosťou, resp. otvorenosťou (Šípek 2012). Podobne neurčité je aj cestovanie. Môžeme mať cestu naplánovanú do detailov a aj tak sa stane niečo nepredvídateľné a ostanú nám nepríjemné spomienky a zážitky. Alebo naopak, nemusíme vôbec plánovať a vtedy sa výlet podarí a my ostaneme milo prekvapení.

Poznávanie sveta v dnešnej dobe môže byť pomerne jednoduché. Média a predovšetkým internet ponúkajú veľké množstvo informácie o krajinách, zaujímavých miestach, atrakciách daného regiónu. Samotné poznávanie môže mať viacero podôb a je len na nás akú formu poznávania zvolíme. V dnešnej elektronickej dobe nie je problém zorganizovať on-line diskusiu s rôznymi cestovateľmi, na rôznych fórach si vymieňať skúsenosti, prípadne pozrieť videá z ciest na video portáloch. Otázka znie, či dokáže akákoľvek interaktívne poznávanie sveta nahradiť zážitok z vlastného cestovania. Pri poznávaní nového miesta nie je na prvoradý zážitok, ani neopakovateľnosť situácie, ale uvedomenie si časopriestoru vlastným telom. Konfrontácia s priestorom, ktorý musíme prekonať námahou nášho pohybového aparátu (pešo, autom, na bicykli) a tak sa bytostne dozvieme o existencii daného miesta, kraja, destinácie (Šípek, 2012). Práve pri reálnom cestovaní sa stretávame s Gibsonovou neurčitosťou cestovania. Sme vystavení interakcii s prostredím, s okolnosťami konkrétnej situácie ale aj nášmu vlastnému telu (únave, bolesti). Otvorenosť situácie sa môže prejavovať spokojnosťou alebo nespokojnosťou s výpravou.

Každý deň rozhodujeme o rôznych veciach, o tom čo budeme raňajkovať, čo si oblečieme. Podobne je to aj pri cestovaní, tiež musíme rozhodovať kam vycestujeme, v akom čase, koľko sme ochotní na cestovanie minúť peňazí. A zároveň máme očakávania, tvoríme si predstavy, vytvárame pomyselné mentálne mapy. Presne tak je to aj s cestovaním. Najprv sa rozhodneme kam chceme vycestovať, vytvoríme si predstavu ako by mala cesta vyzeráť, uskutočnime cestu a nakoniec ju vyhodnotíme. Autori Bosque a Martín (2008) hovoria o „kognitívne afektívnom modeli turistovej spokojnosti“. Berú do úvahy vzťah a dynamiku pred - skúsenostnej a post -skúsenostnej fázy. Upozorňujú na fakt, že prípravná fáza je dôležitá, lebo sa nepripravujeme len na danú cestu, ale pripravujeme sa poznávať svet. Spomenutí autori dokonca vidia prepojenie medzi poznávaním sveta v rámci cestovného ruchu a riešením konkrétnych životných situácií. Tiež si chceme život naplánovať, ale občas nás prekvapí nečakanými udalosťami.

Hovoriť o zážitkoch (nielen v cestovaní) je pomerne zložité, pretože sa spomína len emotívna a kognitívna stránka zážitku. Mnoho výskumov ukazuje, že tieto dve stránky sa navzájom dopĺňajú a nedá sa hovoriť len o emočnej stránke zážitku (porov. Šípk, 2012; Gilernová, 2008).

Turizmus chápeme ako spojenie fyzického a aktívneho úsilia na konci ktorého je očakávaný zážitok. Súčasťou zážitku je aj navodenie atmosféry, ktorá vedie k hlbšiemu poznaniu daného miesta (tzv. *genius loci* – duch miesta). Václav Cílek (2004) upozorňuje, že miesta, ktoré navštívime sú zrkadlami nás samých, sú to nitky vedúce k príbehom, tajomstvám, banalitám. Existuje teda prepojenie medzi vonkajším navštíveným svetom a vnútorným svetom nás samých.

„Duch miesta (*genius loci*) je zvláštna kombinácia poznávania (kognície) a prežívania viazaná na určité miesto, resp. na jeho atmosféru.“ (Šípk, 2012) „Zdrojom prežitku „*genia loci*“ je napríklad osobná skúsenosť s daným miestom, poznatky z histórie miesta. Ide o psychologicky ťažko definovateľný jav, ktorý je tvorený radou momentov – prírodnou lokalitou, jej atmosférou, kultúrnym stvárnením, historickým významom, ale aj aktuálnym psychickým, fyzickým a kognitívnym naladením človeka.“ (Šípk, 2012) Duch miesta je o pocitoch, ktoré cestovateľ zažíva na danom mieste. Pre každého človeka je „*geniom loci*“ iné miesto na svete. Môže to byť miesto v lese, kam sa rád vracia, lebo tam nachádza pokoj. Ale môže to byť aj rušná ulica v centre mesta, lebo tam zažil niečo nečakané.

Neoddeliteľnou súčasťou cestovania a poznávania sú návraty. Niekedy sa reálne vraciame na už navštívené miesta, inokedy sú to návraty v spomienkach. Nájdeme fotografie z výletu a vybaví sa nám prežitá situácia. Návraty a spomienky dávajú priestor na štúdium behaviorálnej geografie. To je geografia správania a prežívania priestoru a času (Šípk, 2012).

Popri objavovaní nových miest počas cestovania, netreba zabúdať domáce prostredie. Michel Maffesoli (2002) chápe ľudské bytie ako blúdenie. Pracuje s dialektikou pohybu medzi zakorenenosťou v domove (v známom prostredí, v obci) a nezávislosťou. Pod pojmom domov chápe istotu v živote, niečo čo formuje ľudské bytie. Naopak cestovanie je protiklad, pretože v človeku je zakorenená „túžba po inom“, po zmene, po úniku z pravidelnosti a uzatvorenosti domova. To je tá nezávislosť cestovania, byť na chvíľu nomád, ktorý blúdi, zažiť potulky, dovolenky, výlety, rekreácie. To všetko sa znova stáva súčasťou života ľudí a spoločnosti. Maffesoli prekonáva dialektiku o zakorenenosti a nezávislosti novým pojmom

„princíp dynamickej zakorenenosti.“ „Príkladom je postava proroka žijúceho v spoločensťve, v obci, ale zároveň neustále spochybňujúceho toho spoločensťvo a pripomínajúceho jeho nestálosť. Pre proroka je nenahraditeľný nielen domov a rodný kraj, ale miesto mimo neho. Cestovanie pri tom hrá nesmierne dôležitú rolu, pretože putovanie je citlivé práve k tomu, čo sa priamo predkladá, čo nastáva.“ (Maffesoli, 2002).

Cestovanie a domov idú ruka v ruke. Pri akomkoľvek druhu cestovného ruchu, vždy musíme vycestovať a opustiť domov. Opustiť tak známe prostredie a vydať sa do neznáma. Ak sa hlbšie zamyslíme nad dôvodom cesty zistíme, že častou príčinou je dlhodobosť a malá premenlivosť (až nuda) domáceho prostredia. „Cestovanie a turistika, tak môžu predstavovať aj únik.“ (Šípek, 2012) Práve preto by odborníci na cestovný ruch mali spolupracovať s odborními ako sociálna práca, pedagogiky, psychológia.

Aby sme chceli cestovať, potrebujeme správnu motiváciu. Braun (1993) hovorí o štyroch skupinách motívov:

- Potreba zábavy a odpočinku.
- Potreba zmeny a vyrovnania.
- Potreba uvoľniť doterajšie väzby.
- Potreba prežitku a naplňovania osobných záujmov.

Štatistické prieskumy motivácie cestovania v Nemecku, priniesli štyri faktory (Šípek, 2012):

- Odpočinok a načerpanie nových síl
- Vzdelávanie
- Potešenie a zábava
- Šport

K motivácii musí priradiť aj evaluačné kritéria, ktoré vplývajú na výber cieľovej destinácie. Medzi ne patria (Šípek, 2012):

- Sociálne psychologické procesy – motívy, benefity, hodnoty, postoje, osobná charakteristika.
- Situačné obmedzenia – vzdialenosť, rozpočet, čas, zdravie.
- Podnety destinácie.

Dovolenka sa u ľudí spája s predstavou „robiť všetko na čo doma nemám čas.“ Preto niekto obľubuje pasívny odpočinok, iný naopak chce zažiť dobrodružstvo. Všetci sa zhodnú na tom, že na dovolenke chcú oddychovať a načerpať nové sily. Z uvedeného vidíme, že cestovatelia stále delia svoj život na ten „reálny“ s „vážnou prácou“, a na „dovolenkový“ s časom na oddychu. Táto predstava je už trochu zastaraná, hoci je práca stále podstatnou súčasťou nášho života a hodnotového rebríčka, nemôžeme povedať, že je jedinou činnosťou, ktorá tvorí v našom živote hodnoty. V.E. Frankl uvádza, že „zdrojom hodnôt je tvorivá činnosť.“ Činnosť chápe všeobecne ako prácu, nielen ako umeleckú činnosť. Práca spolu s prežitkovými a postojovými hodnotami vytvára systém, ktorý pomáha človeku naplňovať zmysel života (podľa Šípek, 2012). To znamená, že nielen „vážna“ práca „reálneho“ života, ale aj zážitky z dovolenky vytvárajú hodnoty v živote človeka. Preto by sme nemali nazerať na cestovný ruch a turizmus ako na niečo nereálne, ale práve naopak, mali by byť cestovanie plnohodnotnou súčasťou nášho života. Aby sme mohli cestovný ruch, cestovanie, turizmus považovať za plnohodnotnú súčasť nášho života, musíme sa mu venovať, rozvíjať a skúmať ho. To je úloha pre odborníkov, nie je cestovateľov.

Ďalšou motiváciou k cestovaniu môže byť starostlivosť o obnovu ľudských zdrojov. Spomínali sme, že ľudia vnímajú dovolenku ako menej hodnotnú časť svojho života. Majú pocit, že na dovolenke nevytvárajú hodnoty. Idú si „len“ oddýchnuť. Práve tu je priestor na to, aby sme čas na dovolenke zefektívnil. Na jednej strane sú to poskytovatelia služieb, ktorí by mali poznať svojich klientov a „ušiť im produkt na mieru“ a na druhej strane sú to samotní dovolenkári, ktorí by mali dovolenku chápať ako čas na obnovu svojich síl. Humanistická psychológia zdôrazňuje podstatu sebaaktualizácie ako kľúčovej dimenzie ľudského bytia, preto do starostlivosti o človeka patrí celá škála ponuky – od typického odpočinkového, rekreačného, cez poznávací, vzdelávací až po tie, na ktorých konci sú pretvorené a dotvorené pevnejšie postoje k svetu a nášho miesta v ňom (Šípek, 2012). Cestovanie je aktívna činnosť, ktorá v sebe skrýva filozofické otázky alebo problémy, napríklad: Prečo a ako by sme mali cestovať, aké pocity cestovanie sprevádzajú, do akej miery nás cestovanie baví a pod (Botton 2010, podľa Šípek, 2012).

Poznávanie sveta má človek zakorenené hlboko v sebe a je jednou z hlavných charakteristík nášho bytia. Vďaka cestovaniu máme možnosť stretávať nových ľudí, spoznávať nové miesta a kultúry. Skupina cestovateľov si cestovanie spája s pasívnym odpočinkom, ale čoraz viac cestovateľov obľubuje aktívnu dovolenku, aktívny oddych. Chcú vyskúšať rôzne nové výzvy a nové zážitky v rámci svojich ciest. Preto by sa cestovný ruch ma

orientovať práve na zážitkové cestovanie. Príkladom môže byť práve ekoturistika ako nový fenomén v rámci cestovného ruchu.

2 POJEM EKOTURISTA A EKOTURISTIKA

Cestovný ruch sa v dnešnej dobe čoraz viac orientuje na rozvoj regiónov. Hlavne na Slovensku sa vytvárajú podmienky, aby turisti strávili čo najviac času v danom regióne. Dôraz sa tak dáva aj na vidiecky cestovný ruch. Nebolo tomu vždy tak. Vidiecky cestovný ruch zažíva svoju renesanciu.

Pobyt na vidieku ma v Európe hlbokú tradíciu. Veľa obyvateľov bývalo na vidieku a ďalšia časť sa tu chodila rekreovať. V rokoch 1750 – 1850 sa v Európe vytvorili základy pre masový turizmus. Vplyvom priemyselnej revolúcie sa začali ľudia hromadne presúvať z vidieka do miest za prácou. Z pohľadu turizmu mala migrácia robotníkov veľký vplyv. Uvedomovali si rozdiel medzi mestským a vidieckym prostredím. Život v meste sa postupne stával monotónnym a stresujúcim, vidiek naopak, stále zaujímavejším (Ratz 2004, podľa Bihuňová – Štěpánková, 2012). Záujem o vidiecky cestovný ruch sa zvyšuje aj po roku 1945. Rastie počet majiteľov áut, pracujúci majú viac dní dovolenky a vyššie príjmy. Tieto faktory znova podporili záujem o vidiecky cestovný ruch. Prelomovým rokom bol rok 1989, zmenou legislatívy a právnych predpisov nadobudol vidiecky cestovný ruch nový rozmer. Začalo sa rozvíjať ubytovanie v súkromí, a tak majú turisti možnosť zažiť autentickosť daného regiónu.

Pod rozvoj masového turizmu sa podpísalo zvyšovanie životnej úrovne strednej vrstvy obyvateľov a túžba po oddychu. Podľa Mikušákovvej (2010) je „masová turistika (mass tourism) postavená na vysokej úrovni komfortu a pohodlia. Známym príkladom je dovolenka „3S“ z anglického sea, sun and sand – more, slnko a piesok). Veľká koncentrácia ľudí na relatívne malom území vedie k označeniu takejto turistiky ako masovej. Charakteristickým znakom masovej turistiky je unifikovanosť, pasívnosť. Cestovné kancelárie ponúkajú homogenizovaný turisticky produkt – pod heslom „len žiadne zvláštne prania, prosím.“ Masová turistika je typická pre prímorské letoviská, kde sa najčastejšie stretávame s all inclusive produktom. Celú dovolenku je možné prežiť v jednom veľkom rezorte. Hoci sa taká forma trávenia voľného času teší veľkej obľube, do popredia sa čoraz častejšie dostáva aktívne trávenie dovolenky.

„V celosvetovom meradle stále pribúda počet turistov a cestovateľov, ktorí majú záujem o aktívne prežitie dovolenky a tým aj niečo urobiť pre svoje zdravie a pohodu. Odborné prognózy hovoria, že počet ľudí, ktorí sa vydávajú do prírody a počet dní, ktoré v nej trávajú, stúpa a bude stúpať. Stále viac a viac ľudí sa peší, na bicykli, na koni či nejakým iným

spôsobom vydáva čoraz častejšie do prírody, do civilizáciou menej dotknutých oblastí, do pokojného a majestátneho prostredia lesov, lúk, polí, holí, hlbokých dolín či nedostupných vrcholov. Niektorí si chcú iba odpočinúť a zrelaxovať v kľudnom prostredí, iní sa chcú dozvedieť niečo viac o prírode a ľuďoch v nej žijúcich, ďalší si chcú vyskúšať svoje sily“ (Rohač a kol. 2003). Všetky tieto aktivity sa stali protikladom masového cestovného ruchu. V 80.-tych rokoch minulého storočia, sa začali formovať alternatívne formy cestovného ruchu, medzi ktorý môžeme zaradiť aj ekologický cestovný ruch – ekoturizmus. Rozvoj ekoturizmu znamená rozvoj daného regiónu. Mikušáková (2010) uvádza, že dôvodom vzniku ekoturizmu je „minimalizácia negatívnych environmentálnych a sociálnych dopadov, maximalizácia spojenia s ostatnými sektormi miestnej ekonomiky (napr. s poľnohospodárstvom – znižuje sa tak závislosť na importe tovaru), aktívne cestovanie, súlad s prírodou, posilnenie miestnej ekonomiky – podstatná časť zisku ostáva na mieste, účasť ľudí na rozhodovacích procesoch.“

V nasledujúcich častiach našej bakalárskej práce sa budeme bližšie venovať tomuto novému fenoménu v cestovnom ruchu. Priblížime si nielen ekoturizmus, ale predovšetkým ekoturistu, ktorý vyhľadáva túto formu oddychu.

2.1 Definícia pojmov a ich stručná história

Ekoturizmus je pomerne nový pojem a nová oblasť skúmania. Preto nemá jasnú a jednotnú definíciu, existuje niekoľko definícií domácich a zahraničných autorov, ktorí vysvetľujú podstatu ekoturizmu ako ekologicky šetrnej formy turizmu. Ľudia si začali uvedomovať dôsledky necitlivých zásahov človeka do krajiny a prírody, preto záujem o ekoturizmus narastá. Je to nová téma diskusií, nový produkt a nové možnosti v oblasti cestovania.

Ekoturizmus je nová, progresívna, environmentálna forma cestovného ruchu. Je súčasťou udržateľného cestovného ruchu, ktorý uspokojuje potreby z aspektu ochrany životného prostredia vo vzťahu k účastníkom cestovného ruchu na jednej strane a hostiteľských regiónov na strane druhej. „Ekoturistická spoločnosť“ chápe ekoturizmus ako zodpovedné cestovanie a návštevu prírodných oblastí, kde je životné prostredie chránené a väčšina aktivít pôsobí na podporu a udržanie kvality života miestneho obyvateľstva. Ekoturizmus sa stáva reálnou ponukou až vtedy, ak je orientovaný na pochopenie vzťahu človeka a životného prostredia (Novacká a kol., 2010).

Definíciu ekoturistiky, ekologického cestovného, ruchu priniesol aj Gučík (2004) „Ekoturistika je forma turistiky spojená s putovaním prírodou, jej pozorovaním a poznávaním. Rozvíja sa v krajinársky a prírodne hodnotných oblastiach. Najvhodnejším dopravným prostriedkom pre túto formu turistiky je bicykel. Podporuje prírodné prostredie navštívenej komunity, ktorej poskytuje pracovné miesta a zárobky, zvyšuje potrebu chrániť prírodné a kultúrne dedičstvo.“ Gučík (2000) zhrnul základné rozdiely medzi masovým ekologickým cestovným ruchom. Rozdiely uvádzame v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 1 Rozdiel medzi masovým a ekologickým cestovným ruchom

Masový cestovný ruch	Ekologický cestovný ruch – ekoturizmus
Hromadný cestovný ruch	Cestovanie s priateľmi, individuálny cestovný ruch, rodinný cestovný ruch
Málo času	Veľa času
Rýchle dopravné prostriedky	Primerané pomalé dopravné prostriedky
Pevný program riadený zvonku	Spontánne rozhodnutia riadene zvnútra
Importovaný životný štýl	Životný štýl typický pre danú krajinu
Pamätihodnosti	Zážitky
Pohodlne a pasívne	Namáhavo a aktívne
Malá alebo žiadna duchovná príprava	Štúdium predchádzajúce návštevu krajiny
Žiadne cudzie jazyky	Učenie sa cudzích jazykov
Pocity prevahy	Radosť z poznávania
Nákupy	Darčeky
Suveníry	Spomienky, zápisky, nové poznatky
Pohľadnice	Fotografovanie, kreslenie, maľovanie
Zvedavosť	Takt
Nahlas	Ticho

Zdroj: GUČÍK, M: *Základy cestovného ruchu*, 2000.

„Ekoturizmus je druh cestovného ruchu, ktorý je zameraný hlavne na poznávanie prírody tak, aby nedochádzalo k nadmernému narušovaniu. Charakteristické prívlastky pre ekoturizmus sú udržateľný, zodpovedný, prírodne orientovaný. Jeho účastníci navštevujú národné parky, prírodné rezervácie, kultúrne pamiatky, akcie a rôzne aktivity“. (Paskova – Zelenka, 2002).

„Ekoturizmus je vymedzený ako zodpovedné cestovanie do prírodných oblastí, ktoré zachováva životné prostredie a udržuje blahobyt miestneho obyvateľstva. Z hľadiska zásad a princípov je ekoturistika zlučiteľná s udržateľným turizmom, však oproti udržateľnému turizmu označovanému ako filozofia či koncept, sa jedná skôr o kombináciu zdrojov (krajina, endemická flóra, kultúrne festivaly, pamiatky), aktivít (birdwatching, potápanie, kajak, fotografovanie) a služieb (základné a doplnkové služby turizmu vykazujúce minimálne negatívne vplyvy), ktoré sú realizované na trhu medzinárodného turizmu“. (Palatková, 2011)

Ekoturizmus sa chápe ako forma rozvoja cestovného ruchu ako tzv. trvalo udržateľný turizmus. V ekoturistike sa spája environmentálny a sociálny aspekt cestovania. Ekoturizmus bol definovaný v roku 2002, keď OSN oslavovalo Medzinárodný rok ekoturizmu. Vo všeobecnosti sa zameriava na lokálnu kultúru, zážitok z pustatiny, dobrovoľníctvo, osobný rozvoj a hľadanie nových spôsobov života na našej planéte. Ide o cestovanie na miesta, kde flóra, fauna a kultúrne dedičstvo sú primárnymi atrakciami (Borovský-Smolková-Ninajová, 2008).

Orieška (2010) definuje ekoturizmus ako „formu cestovného ruchu spojenú s putovaním v prírode, jej pozorovaním a poznávaním.“ Často sa používa termín ekoturistika a rozvíja sa predovšetkým v krajinárskych a prírodne hodnotných oblastiach (prírodné rezervácie, chránené krajinné oblasti, národné parky). Pri turistike sa často používa bicykel ako šetrná forma dopravy. Ekoturistika rozvíja región z ekonomického hľadiska, poskytuje pracovné miesta a možnosti zárobku.

Okrem slovenských a českých autorov sa definíciou ekoturizmu zaoberá aj svetová vedecká obec. The International Ecotourism Society (2008) uvádza „ekoturizmus je zodpovedné cestovanie do prírodných oblastí, ktoré chráni životné prostredie a zlepšuje kvalitu života miestneho obyvateľstva.“ Woodova (2002) uvádza, že „ekoturizmus je environmentálne zodpovedné cestovanie a navštevovanie relatívne nenarušených prírodných oblastí s cieľom tešiť sa a vážiť si prírodu (a všetky sprievodné, kultúrne javy – minulé i súčasné), ktoré podporujú jej zachovanie, má nízky dopad návštevnosti a poskytuje výhody zo sociálno-ekonomického zapojenia miestneho obyvateľstva.“

Ak zhodnotíme všetky uvedené definície vyplynie nám, že ekoturistika je zodpovedná a udržateľná turistika, ktorá vychádza z možností prírodného prostredia, berie ohľad na zachovanie prírodných zdrojov a kultúrnych atraktivít. Obyvatelia a turisti sa v rámci

ekoturistiky správajú voči prírode šetrne. V západnej Európe sa tento typ dovolenky označuje ako „zelené prázdniny“.

Ekologický cestovný ruch je druh cestovného ruchu, ktorý je šetrný k životnému prostrediu. Turisti navštevujú nenarušené prírodné oblasti s cieľom oceniť a študovať prírodné zaujímavosti, miestnu kultúru a tým priniesť obyvateľstvu sociálne a ekonomické výhody. Ide predovšetkým o rešpektovanie prírodného prostredia, kultúrneho dedičstva a miestneho obyvateľstva navštívených oblastí. Tento druh cestovného ruchu je prínosom pre obe strany.

„Ekoturizmus je súčasne prínosom pre miestnych obyvateľov, pretože prináša zvýšenie možnosti ponúk zamestnania, čo vedie k ekonomickému oživeniu zapojených obcí a súčasne prispieva k ochrane prírodných a kultúrnych hodnôt územia. Pre turistov prináša skvalitnenie ponuky sprostredkovaním autentických zážitkov v divočine, ktoré sú zároveň šetrné voči životnému prostrediu. Ekoturizmus zdôrazňuje nevyhnutnosť ochrany prírody zo strany všetkých zainteresovaných strán a ich vzájomnú spoluprácu.“

Ekoturistika ako pojem sa udomácnil v odborných slovníkoch len celkom nedávno. Ako prvý použil tento pojem mexický enviromentalista a architekt Hectorom Ceballos – Lascurainenom (Page – Dowling, 2002). Historické korene nájdeme v 4 odlišných oblastiach: v ochranárstve, v mnohostrannej pomoci v rozvojových krajinách, v cestujúcej verejnosti a turistický priemysel (Honey, 2009). Ten istý autor uvádza, že ekoturistika vychádzala v 70.-tych rokoch minulého storočia z ochranárstva v Latinskej Amerike a Afrike. Tropické pralesy v Južnej Amerike slúžili a zdroj biodiverzity a kyslíka, v tom čase boli vo veľkej miere vyklčované, a práve ekoturizmus sa spomínal ako alternatíva k baníctvu, drevorúbačstvu, ťažbe ropy a inému ťažkému priemyslu. Masový turizmus je považovaný za negatívny turizmus. Preto krajiny, kde táto forma rozšírená hľadajú šetrnejšie alternatívy turizmu.

V roku 1990 vznikla Medzinárodná spoločnosť pre ekoturizmus (The International Ecotourism Society – TIES). Organizácia je najstaršia a najväčšia svetová inštitúcia zaoberajúca sa ekoturizmom. TIES má 1200 členov zástupcov priemyslu, vládnych činiteľov, akademických pracovníkov a konzultantov viac ako 75 štátov. Zo vznikom spoločnosti zaznamenala aj ekoturistika prudký rozvoj. Takmer každý štát na svete ponúka nejaký zdroj ekoturizmu. V roku 2002 sa v Kanade konal svetový summit o ekoturistike, kde bola prijatá Quebecká deklarácia o ekoturistike a rok 2002 bol OSN vyhlásený za medzinárodný deň

ekoturistiky. Deklarácia obsahuje štandardy, princípy, smernice, odporúčania a spôsob rozvoja ekoturistiky pre vlády, odvetvie cestovného ruchu, návštevníkov a uznáva dôležitosť cestovného ruchu a potrebu dodržiavania pravidiel, aby sa celé odvetvie stalo trvalo udržateľné.

Na Slovensku sa začal pojem ekoturizmus objavovať ako upozornenie na nepriaznivý dopad poľnohospodársky orientovanej ekonomiky na vývoj slovenského vidieka. Napraviť tento vývoj mal práve ekologický cestovný ruch.

Jarábková (2010) uvádza: „Pre slovenský vidiek sú od začiatku 90. rokov 20. storočia charakteristické negatívne demografické a ekonomické tendencie, ako napríklad migrácia obyvateľstva z vidieka do miest v dôsledku rastúcej nezamestnanosti na vidieku, rast počtu obyvateľov v produktívnom veku, nižšia miera ekonomickej aktivity a nižšia kvalifikačná úroveň obyvateľstva. Ukázala sa potreba diverzifikovať pôvodne monoštruktúrne orientovanú ekonomiku obcí, orientovanú prevažne na poľnohospodárstvo. Jednou z alternatív rozvoja vidieka je cestovný ruch.“

Záujem o rozvoj a podporu ekologického cestovného ruchu nastal predovšetkým po vstupe Slovenska do Európskej únie. O podporu sa usilovali dve politiky – politika rozvoja vidieka a politika rozvoja cestovného ruchu. Snahou oboch bolo diverzifikovať vidiecku ekonomiku smerom na nepoľnohospodárske aktivity a zvyšovať zamestnanosť obyvateľov vidieka prostredníctvom podpory vidieckeho cestovného ruchu. Preto sa cieľom politiky cestovného ruchu stala podpora trvalo udržateľných foriem cestovného ruchu ako vidiecky turizmus, agroturistika, cykloturistika a v neposlednom rade ekoturistika.

V dokumente Stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 632 zo dňa 24. augusta 2005 sa uvádza: „Veľký význam bude mať rozvíjajúci sa ekoturizmus, ktorý naplní naše zámery v oblasti trvalo udržateľného rozvoja cestovného ruchu v súlade s trendmi v EU. Budovanie cyklistických chodníkov, kempingových plôch, poľovníckych revírov, tematických parkov bude musieť zohľadňovať aktuálne obmedzenia vyplývajúce zo stanovených hraníc únosnosti územia pre danú formu cestovného ruchu. Návštevník musí byť vychovávaný a pripravený na šetrný pobyt a pohyb v prírode.“ (Stratégia rozvoja cestovného ruchu, SACR).

Postupne sa na Slovensku aktivizujú obyvatelia vidieka a snažia sa, cez rôzne projekty a granty od Európskej únie, zviditeľniť svoj región, svoju obec doma aj v svete. Opravujú sa

turistické chodníky, vznikajú cyklotrasy a všetko nasvedčuje tomu, že ekoturizmus na Slovensku má budúcnosť a nie je to aktuálny módny hit.

2.2 Základné pravidlá ekoturistiky

„Mnoho ľudí sa často pýta, prečo by ekoturistika mala byť vnímaná odlišne od iných foriem trvalo udržateľného cestovného ruchu. V podstate možno povedať, že ekoturistika, musí byť naplánovaná a musí úspešne ponúkať svoje kľúčové ciele v sociálnej a environmentálnej oblasti. Toto si vyžaduje (Woodová, 2002):

- Marketing zameraný na prilákanie turistov, ktorých hlavným záujmom je navštevovanie prírodných oblastí.
- Manažérske zručnosti, najmä na zvládnutie turistov v chránených prírodných oblastiach.
- Sprievodcovské a tlmočnícke služby, pokiaľ možno zabezpečené miestnym obyvateľom, zamerané na prírodopis a otázky trvalo udržateľného rozvoja.
- Vládna politika, ktorá vyčleňuje poplatky z cestovného ruchu na vytvorenie peňažných zdrojov na ochranu divokej krajiny a trvalo udržateľného rozvoja lokálnych spoločenstiev a domorodých ľudí.
- Pozornosť venovaná miestnym obyvateľom, ktorým musí byť udelené právo predchádzajúceho informovaného súhlasu, plná účasť a ak sa títo rozhodnú, vyškoliť ich a vysvetliť im výhody trvalo udržateľného turizmu“

Ak sa laicky zamyslíme nad pojmom ekoturistika, tak povieme, že je to cestovanie v súlade s prírodou a jej zákonmi. Je to tiež vhodná forma oddychu pre ľudí, ktorí pracujú vo veľkých kolektívoch a dovolenku si chcú užiť niekde na samote. Ekoturistika má minimalizovať dopad na životné prostredie. To znamená nepostaviť uprostred lesa veľký hotel, ale naopak zobrať so sebou stan a prespať v lese. Pre menej odvážnych by mohla stačiť turistická ubytovňa pod lesom a na veľkú lúku si urobiť cyklovýlet. Možnosti na ekoturistiku je veľa, ale treba pri tom dodržať isté zásady a princípy. Woodová (2002) uvádza nasledovné princípy ekoturistiky:

- Minimalizácia negatívnych dopadov na prírodu a kultúru, ktoré môžu poškodiť cieľové miesto.
- Vzdelávanie turistov o dôležitosti ochrany a zachovania cieľového miesta.

- Dôraz na význam zodpovedného podnikania, ktorým je podnikanie spolupracujúce s miestnymi úradmi a ľuďmi na uspokojovaní miestnych potrieb, a ktoré poskytuje ochranu a zachovania cieľového miesta.
- Priame výnosy na ochranu a riadenie prírodných a chránených oblastí.
- Dôraz na potrebu regionálneho turistického zónovania a vypracovania manažérskych plánov navrhnutých buď pre regióny, alebo prírodné oblasti určené ako ekodestinácia.
- Dôraz na potrebu využitia environmentálnych a sociálnych štúdií, rovnako ako aj programov dlhodobého sledovania, a to za účelom vymedzenia dopadov ekoturistiky na životné prostredie a ich minimalizáciu.
- Snaha maximalizovať ekonomický prínos pre hostiteľskú krajinu, miestne firmy a komunity, najmä pre ľudí, ktorí žijú v susedstve chránených a prírodných oblastí.
- Snaha zabezpečiť, aby rozvoj cestovného ruchu nepresiahol prípustné odchýlky sociálnych a environmentálnych limitov stanovených výskumníkmi v spolupráci s miestnymi obyvateľmi.
- Dôraz na infraštruktúru, ktorá bola vyvinutá v súlade so životným prostredím, s minimálnym použitím fosílnych palív a s ohľadom na zachovanie miestnych rastlín a voľne žijúcich živočíchov, a ktorá ako taká homogenizuje prírodné prostredia s kultúrnym.

Quebecká deklarácia o ekoturizme uznáva, že ekoturistika zahŕňa princípy trvalo udržateľného cestovného ruchu, pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a environmentálne vplyvy cestovného ruchu. Zahŕňa tiež osobitné zásady, ktoré ju odlišujú od širšieho pojmu trvalo udržateľného cestovného ruchu, a to tým, že:

- aktívne prispieva k ochrane prírodného a kultúrneho dedičstva,
- zahŕňa miestne a domorodé komunity v plánovaní ekoturizmu, v jeho rozvoji a prevádzke, a prispieva k blahu týchto komunit,
- interpretuje prírodné a kultúrne dedičstvo destinácie návštevníkom,
- je určený hlavne pre samostatných cestovateľov, rovnako ako pre organizované zájazdy menších skupín.

Ekoturizmus v prvom rade akceptuje prírodné a kultúrne podmienky danej oblasti. Presne tak by ich mal akceptovať aj ekoturista, ktorý sa rozhodol preskúmať danú lokalitu. Mal by sa riadiť všeobecnými pravidlami ekoturistiky a nenarušať okolitú prírodu. Pri plánovaní svojich

cestovateľských ciest, by mal dohliadať na dodržiavanie určitých kritérií. Natrix (2008) na základe skúsenosti a požiadaviek turistov vypracoval nasledujúci zoznam kritérií ekoturizmu:

- Uprednostňuje sa menšia skupina turistov na jeden výlet max. 20 ľudí.
- Ubytovanie sa zabezpečuje v menších väčšinou rodinných domoch, ktoré dýchajú lokálnou atmosférou.
- Preprava sa zabezpečuje prostriedkami hromadnej dopravy, vlakom, loďou, bicyklom alebo pešo.
- Navštevujú sa miesta, kde sa dá stretnúť s miestnymi obyvateľmi, získať informácie o spôsobe ich života v minulosti a súčasnosti.
- Program je zostavený s prihliadnutím na zdravý životný štýl - dostatok fyzického pohybu, nestresujúce aktivity prispievajúce k mentálnemu uvoľneniu a odreagovaniu sa, jedlo zodpovedajúce sezóne a pripravené z lokálnych surovín.
- Umožniť hlbšie spoznať krajinu, dostať sa jej pod „kožu“- dozvedieť sa niečo o živote ľudí v nej v minulosti a dnes prostredníctvom sprievodcov, lokálneho jazyka, jedla, produktov.
- Dôležitým kritériom je svojou prítomnosťou navštívenú krajinu nezraniť. Zanechať po sebe čo najmenej odpadu, nenarúšať okolie prílišným hlukom a svojou troškou prispieť k šetreniu prírodných zdrojov.
- Dôraz sa kladie nato, aby podstatná časť príjmov z cestovného ruchu zostala v navštívenom regióne, a tým sa prispelo k zvýšeniu príjmov miestneho obyvateľstva.
- Hlavnou črtou ekoturizmu je získať zážitok a nie konzumácia bez hraníc.

2.3 Dopady ekoturistiky na spoločnosť

Ekoturizmus sa objavuje vo svete takmer 30 rokov a to je už obdobie, kedy môžeme bilancovať a hodnotiť jeho dopady na spoločnosť. Ekoturizmus zasahuje všetky stránky života, preto aj dopady môžeme rozdeliť na enviromentálne, sociálne a ekonomické. Samozrejme treba povedať, že 30 rokov stále nie je dostatočný čas na prejavenia dlhodobých dopadov. Preto je potrebné v tejto oblasti stále skúmať a vyhodnocovať, čo má pre spoločnosť aký prínos.

2.3.1 Enviromentálne dopady

Dopady na životné prostredie sú v pri ekoturistike najviac sledované. Ide predsa o ekologickú turistiku, preto sa skúma či je to naozaj tak. Či predsa len táto forma turizmu

nehrozí prírodným oblastiam ešte viac ako masový turizmus. Sledujeme pozitívne a negatívne dopady. Začneme pozitívnymi.

Podľa Woodovej (2002) je „ekoturizmus efektívnym prostriedkom ochrany biodiverzity a kriticky ohrozených ekosystémov predovšetkým v chudobných štátoch kde nie sú prostriedky na štátnu ochranu prírody.“

Ledvina (2005) uvádza, že pozitívny efekt ekoturizmu súvisí hlavne so skúsenosťami cestovateľov. Stačí že navštívené miesto vyvolalo u cestovateľa pozitívny dojem a to sa môže premietnuť do jeho snahy o ochranu daného miesta.

Mastný (2002) opisuje, že vlády v rozvojových krajinách začali zakladať chránené prírodné oblasti, pretože to znamenalo nárast ekoturistov. Ich prevádzku a ochranu financovali práve z finančných prostriedkov, ktoré priniesol zvýšený cestovný ruch. Autor ďalej uvádza, že veľa eko-rezortov vykazuje vysokú ekologickú úroveň a starostlivo monitoruje dopady návštev ekoturistov. Mnoho týchto rezortov tvorí jednoduché obydlie kde sú energetické výdaje zabezpečované prírodnými zdrojmi (veternou, solárnou energiou), prípadne petrolejom a plynom. Produkujú minimálne množstvo odpadu.

Samozrejme všetko má aj svoju negatívnu stránku. Pri environmentálnych dopadoch ekoturistiky je to predovšetkým vzdialenosť cieľových lokalít. Destinácie sa nachádzajú hlavne v rozvojových krajinách a ekoturista musí na dopravu použiť najmenej ekologický typ, a tým je lietanie. Asociácia ekologických organizácií v Českej republike uvádza príklad, že jedna cesta Holanďana na Seychely znamená ekvivalent jednej tretiny jeho ekologickej stopy. V konečnom dôsledku všetky jeho ekologické aktivity (triedenie odpadu, zateplenie domu, atď.) sa vyrovnajú jednej ceste lietadlom (Zelený kruh, 2007).

Podľa Buckleyho (2001) všetky formy turizmu škodia životnému prostrediu. Ekoturizmus o to viac, že sa zameriava predovšetkým na oblasti s vysokou prírodnou hodnotou. Miera škodlivosti závisí od typu prírodnej oblasti a druhu aktivity. Najčastejšie opisovanými environmentálnymi problémami v cieľovej oblasti v súvislosti s ekoturistikou sú:

- pôda - narušenie prírodného poryvu, erózia pôdy, chemické zmeny spôsobené znečistením (najšetrnejšia je pešia chôdza, nasleduje jazda na koni, bicyklovanie),
- vegetácia - pešia turistika je najšetrnejšia k prírode, ale dlhodobé a časté našľapovanie na vegetáciu spôsobuje veľmi ťažké škody, dokonca i najodolnejšie druhy časom

odumierajú, ďalšie ohrozenie vegetácie hrozí pri výstavbe ekolodže alebo iných ubytovaní v prírodných oblastiach,

- živočíšne druhy – v oblastiach kde je zakázané loviť má človek vplyv na počty zvierat, turisti často svojou prítomnosťou negatívne ovplyvňujú rozmnožovacie procesy.

Tak ako pri všetkom aj pri ekoturizme musíme rátať s pozitívnymi a negatívnymi dopadmi na životné prostredie. Ale oproti masovému turizmu sa ekoturizmus snaží tie negatívne minimalizovať. Dôraz kladie hlavne na environmentálny manažment, vzdelanie jednotlivých účastníkov a sprievodcov a tým naplňať princípy ekoturizmu.

2.3.2 Sociálne dopady

Ekoturistika a spoločnosť sa vzájomne ovplyvňujú. Ekoturisti aj ich hostitelia majú možnosť spoznať nových ľudí, nové kultúrne a spoločenské zvyklosti a tak dochádza k vzájomnej interakcii. Podobne ako pri dopadoch na životné prostredie aj tu pozorujeme pozitívne a negatívne dopady ekoturistiky.

Medzi pozitívne dopady patrí prístupnosť pre široké spektrum ľudí, pretože ekoturistika si nevyžaduje vysoké vstupné náklady. Práve naopak, na rozdiel od all inclusive dovolení, je cenovo dostupnejšia. Kontakt s prírodou môže u ekoturistov vzbudiť záujem o jej ochranu. Rast povedomia o environmentálnych a kultúrno – spoločenských problémoch môže znamenať prínos priamo na mieste návštevy alebo doma.

V úspešne prevádzkovanvej ekoturistike sú miestne komunity zapojené od začiatku plánovania chránených území (rezervácií) a dostávajú príležitosť byť vypočutý. Ekoturistika predpokladá vzdelávanie miestnych obyvateľov rovnako ako návštevníkov. Predovšetkým je veľmi dôležité vzdelávanie tých ľudí, ktorí pracujú ako ekoturistickí sprievodcovia. Títo „kľúčoví ľudia“, ktorí sa starajú, aby ekoturisti počas cesty boli spokojní môžu pomáhať minimalizovať negatívny dopad, ktorý môžu návštevníci spôsobiť (Sørensen a kol., 2002).

Pozitívnym dopadom ekoturistiky je aj poznávanie svojho blízkeho okolia. Ak chce niekto podnikáť v oblasti ekoturistiky, mal by vo svojom okolí poznať prírodné a kultúrne zaujímavosti, pretože ekoturistov láka spoznávať predovšetkým také miesta. Page a Dowling (2002) upozorňujú, že miestne komunity sa rozvojom ekoturistiky učia udržať podnikanie v tejto oblasti v rovnováhe s prírodou. Ekoturistika rozvojom v malom pričinení dáva možnosť využívať miestne znalosti, podporuje miestne vlastníctvo, uchovať miestnu identitu

a podporuje miestnu rovnováhu. Tým vedená zaistí, že spotreba turistov nepresiahne únosnosť hostiteľskej krajiny.

Okrem pozitívnych dopadov je nutné spomenúť aj tie negatívne. Pretože každá minca má dve strany. Jednou z hlavných priorít ekoturizmu je minimalizovať sociálne dopady ako v hostiteľskom prostredí, tak na strane návštevníka. V praxi však dochádza k negatívnym dopadom a Woodová (2002) zhrnula najväčšie problémy:

- strata miestnej kultúry - podľahnutie miestnej kultúry pod náporom privezenej kultúry turistami, ktorá je príťažlivejšia pre domácu mladšiu generáciu,
- komerčnosť miestnej kultúry – strata tradícií pre miestne obyvateľstvo,
- strata vlastnej hodnoty- vlastná kultúra sa zdá domácim menej hodnotná porovnajú ju s tou privezenou,
- zmeny v tradíciách rodinných väzieb- iné nároky na voľný a pracovný čas, majú vplyv na rodinnú štruktúru,
- zmena záujmu o tradičné hospodárenie – turizmus je atraktívnejší ako tradičná forma hospodárenia,
- rozpory v spoločnosti – ekoturizmus nie je aplikovateľný v celej komunite, má svojich zástancov a odporcov,
- kriminalita – najrozšírenejšia je prostitúcia, hazard, drogy hoci väčšinou nie je na vine týchto nelegálnych aktivít ekoturizmu.

2.3.3 Ekonomické dopady

Turistika je svetovo najviac rastúce odvetvie ekonomiky. Každý rok narastá počet turistov a to sa odzrkadľuje aj v ekonomických ukazovateľoch štátov. Pri ekonomických dopadoch ekoturistiky nadviažeme na sociálne. Pretože ekoturistika priamo súvisí s regionálnym rozvojom, a zároveň podporuje vznik nových pracovných miest. Posilňuje tak aj ekonomickú silu regiónu. Ledvina (2005) uvádza „Ekoturistika je príležitosť ako vytvárať ekonomické zisky v doposiaľ relatívne nedotknutých prírodných oblastiach kde nedošlo k tradičnému rozvoju“.

V mnohých krajinách je ekoturizmus dôležitou zložkou ekonomických ziskov. Pre viac ako 38%, hlavne rozvojových, štátov je turizmus hlavným zdrojom zahraničnej meny. Ekoturistika môže istým podielom prispieť k rozvoju týchto ekonomík bez negatívnych environmentálnych dopadov, ktoré zažili rozvinuté krajiny (Sørensen a kol., 2002).

Príkladom pozitívneho dopadu je vznikanie tzv. „mikropodnikov“. Práve vtedy miestni obyvatelia najviac ťažia z ekoturistiky. Existujú oblasti, kde nie je záujem vytvárať také podniky, vtedy je možné eliminovať únik ziskov rôznymi poplatkami za prenájom pôdy, vstupné do prírodnej oblasti, predaj miestnych suvenírov alebo výrobkov. Poplatky sa tak vracajú do miestnej ekonomiky. Woodová (2002) uvádza ako príklad kmeň Masajov v Keni, ktorí nechceli opustiť životný štýl pastierov a robiť sprievodcov pre turistov. Preto začali účtovať poplatok za prenájom pôdy spoločnostiam prevádzkujúcim safari na ich pôde. Poplatok slúži potrebám komunity na zachovanie ich životného štýlu.

Nezanedbateľným ekonomickým prínosom je nárast pracovných miest. Weaver (1998) uvádza, že „ekoturistika môže poskytovať dlhodobý zdroj príjmov od turistov pre komunity.“ Miestne podnikanie zahŕňa prevádzku penziónov, nárast obchodov s tovarom bežnej spotreby, reštaurácie, rekreačné služby, rôzne požičovne, atď. V oblastiach, kde nie je dostatočne rozvinutý priemysel je to niekedy hlavná pracovná činnosť obyvateľov.

Ekoturistika dokáže generovať veľké zisky, ale hlavným argumentom kritikov je fakt, že ekoturisti veľkú časť finančných prostriedkov minú už v mieste bydliska na cestu a málo peňazí míňajú priamo v cieľovej destinácii. (Page – Dowling, 2002). Aj vstupný poplatok sa dá vnímať negatívne a môže zmeniť štruktúru návštevníkov. Na jednej strane sú to návštevníci, ktorí si ho nemôžu dovoliť a na druhej strane, návštevníci, ktorí také miesto vnímajú komerčne a odradí ich to od návštevy.

Ekoturistika, podobne ako celé odvetvie turistiky je sezónna záležitosť a práve to ovplyvňuje návratnosť investícií (Page – Dowling, 2002). Ekoturistika postupne mení klasické zamestnania poľnohospodárov a remeselníkov na zamestnania poskytujúce služby, predajca zmrzliny, sprievodca, prenajímateľ izieb v penzióne. Dopyt po ekoturistike je ovplyvnený vonkajšími hlavne klimatickými podmienkami, čo má negatívny dopad na ekonomiku regiónu. Medzi negatívne faktory patrí aj nedostupnosť regiónov, hlavne v rozvojových krajinách.

Spoločným ekonomickým a sociálnym negatívnym dopadom je bohatnutie jednej vrstvy obyvateľov, čo narušuje vzájomné vzťahy obyvateľov.

2.4 Ekoturista

Ekoturistika a ekoturisti sa stávajú rovnako akceptovanou formou dovolenky ako napríklad pobyt pri mori. Ekoturisti rovnako ako masoví turisti môžu byť motivovaní pôžitkárstvom a ekoturistická dovolenka im slúži ako statusový symbol, ktorým sa chcú odlíšiť od ostatných. Odriekanie luxusu konvenčného cestovania môže byť motivované potrebou ukázať sebe samým, že si dokážu poradiť s odňatím, ktorému musia čeliť vo svojom pohodlnom živote (Duffy, 2002).

Environmentálna oddanosť či vnímavosť ekoturistov je ovplyvnená celým množstvom faktorov, spolu s povedomím a znalosťami o životnom prostredí všeobecne, postojmi k životnému prostrediu, stupňom uspokojenia z ostatných zážitkov v ich živote, ako napríklad zamestnanie, domácnosť a rodina (Holden, 2000). Ekoturisti netvoria homogénnu skupinu, nesprávajú sa všetci rovnako a v cestovaní nemajú rovnaké ciele. Podľa Page a Dowlina (2002) ide o skupinu vzdelaných ľudí s nadštandardným príjmom. Sú dostatočne informovaní o životnom prostredí, orientujú sa na zážitky s vysokými požiadavkami na informácie, zážitky a obsah v prostredí počas cestovania. Zaujímavé sú výsledky štúdií zachytávajúcích profil typických ekoturistov. Výsledky sú z deväťdesiatich rokov a opisujú ekoturistov ako outdoorových nadšencov, ktorými sú väčšinou starší, finančne zaistení, vzdelaní ľudia, ktorí majú dostatok voľného času na cestovanie. Ekoturisti cestujú prevažne do miest kde hlavným lákadlom je flóra, fauna a kultúrne dedičstvo (Fennel, 2006).

Mnohí autori delia ekoturistov najmä podľa stupňa záujmu o prírodu na „nadšencov“ a príležitostných ekoturistov či soft a hard ekoturistov a podľa stupňa fyzickej pripravenosti vyžadovanej charakterom cesty a náročnosti programu (Page, Dowling, 2002).

Jon A. Kusler definoval typických predstaviteľov troch hlavných skupín ekoturistov. Jeho delenie je založené na tom, ako je výprava organizovaná:

- **„Do-it-yourself“ ekoturisti** – navzdory ich relatívnej anonymite táto skupina zaujíma najväčší podiel všetkých ekoturistov. Združujú sa v rôznych typoch ubytovania a nie je pre nich problém navštíviť akékoľvek prostredie. Sú flexibilní.
- **Ekoturisti využívajúci služby špecializovaných cestovných agentúr** – táto skupina očakáva organizovanejšie cestovanie do exotických destinácií.

- **Školské a vedecké skupiny** – tieto skupiny bývajú často zapojené do vedeckých výskumov, ostávajú v tej istej oblasti dlhý čas a sú tolerantnejší voči primitívnejším podmienkam (Fennel, 2006).

Kreg Lindberg zdôrazňuje dôležitosť intenzity a času, ktorý ekoturisti venujú svojim záujmom. Rozdeľuje ekoturistov do skupín podľa toho, čo chcú zažiť, kam cestujú a ako. Definuje štyri základné typy:

- **skalní ekoturisti (hard-core nature tourists)** – vedci alebo členovia skupín zameraných na vzdelávanie dobrovoľné aktivity (napr. odstraňovanie odpadkov), či štúdium kultúrneho rázu oblasti.
- **nadšení ekoturisti (dedicated nature tourists)** – ľudia, ktorí cestujú do chránených oblastí, ktorí chcú porozumieť miestnej prírodnej a kultúrnej histórii.
- **tradiční ekoturisti (mainstream nature tourists)** – ľudia, ktorí cestujú do oblasti s prírodne blízkymi alebo inak cenným ekosystémami za účelom neobvyklého výletu.
- **príležitostní ekoturisti (casual nature tourists)** – ľudia, ktorí okúsia prírodu náhodne, iba ako súčasť väčšieho výletu (Fennel, 2006).

Podľa Holdena (2000) sa ekoturisti delia na základe štvorstupňovej typológie podľa záujmu o životné prostredie:

- **Lenoch (lounger)** – má najmenší o životné prostredie, sústreďuje sa na rekreáciu a potešenie. Je pre ňo charakteristické slnenie a nočný život.
- **Konzument (user)** – potrebuje špeciálne prostredie pre svoje aktivity napr. potápanie, lyžovanie, pozorovanie divokých živočíchov.
- **Ekovnímový (eco-aware) ekoturista** – priťahuje ho príroda už nie ako prostriedok, ale kvôli jej hodnote.
- **Špeciálny“ ekoturista (special ekotourist)** – má záujem o prírodu, chce ju chrániť. Podľa toho si vyberá dovolenku napr. ochranársku či zameranú na vedecký výskum.

O ekoturistoch sa často hovorí s spojením s odriekaním si niektorých radostí a služieb, ktoré si turisti užívajú na iných dovolenkách. V skutočnosti je pre ekoturistov toto odriekanie pôžitkom a možno si kompenzujú blahobyť v domácom prostredí. Väčšinou majú ekoturisti potrebu dokázať sami sebe, že sú schopní si s nedostatkami na ceste poradiť.

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

3 ANALYTICKÁ ČASŤ

3.1 Cieľ práce

V praktickej časti našej bakalárskej práce chceme zmapovať podmienky ubytovania v Žilinskom kraji z pohľadu ekoturistu. Taktiež sme chceli zistiť povedomie obyvateľov Žilinského regiónu o ekoturizme a ekoturistoch. Zisťovali sme to prostredníctvom ankety, ktorá vychádzala z teoretickej kapitoly 2.2 Základné pravidlá ekoturistiky. Pri ubytovacích zariadeniach sme sa zamerali na penzióny, hotely a ubytovacie zariadenia, ktoré ponúkajú ubytovanie a stravu zároveň.

Hlavným cieľom našej práce je nájsť možnosti, ktoré poskytuje Žilinský kraj v oblasti ubytovania tak, aby čo najviac zodpovedal požiadavkám ekoturistov. Popritom sme si stanovili čiastkové ciele:

- zamerať sa na služby, ktoré ubytovacie zariadenia poskytujú pre ekoturistov,
- zhodnotiť možnosti ubytovania v kempingoch, prípadne „pod širákom“,
- zhodnotiť možnosti služieb, ktoré ubytovacie zariadenie poskytuje aj bežným návštevníkom, nie iba ekoturistom,
- aké je povedomie obyvateľov Žilinského kraja o ekoturizme a ekoturistike.

Cieľom praktickej časti našej bakalárskej práce je priniesť ucelené informácie o možnostiach trávenia voľného času pre ekoturistu v Žilinskom kraji.

3.2 Metodika práce

Na začiatku písania bakalárskej práce sme si stanovili postupné kroky práce. V prvom rade sme sa zamerali na napísanie teoretickej časti. Pri praktickej časti, sme urobili prieskum, aké ubytovacie možnosti pre ekoturistov kraj ponúka. Ponuku ubytovacích zariadení sme hľadali na internete a podľa vopred stanovených kritérií sme selektovali medzi nájdenými zariadeniami. Ak informácie na internete chýbali, telefonicky a mailom sme sa informovali priamo v konkrétnom zariadení. Súčasťou praktickej časti práce je aj anketa, v ktorej sme chceli zistiť aké povedomia majú občania regiónu o ekoturistike, ekoturistoch a možnostiach ponuky.

V prvom rade sme sa zamerali na možnosti ubytovania v penziónoch a hoteloch, na farmách/rančoch a v kempingoch. Súčasťou Žilinského kraja sú regióny Orava a Kysuce. Vo výskume sme sa zamerali na ubytovanie, ktoré ponúka aj stravovanie. Výskum sme realizovali prostredníctvom internetového prieskumu a následne sme ubytovacie zariadenie kontaktovali mailom, aby sme si overili informácie uvedené na stránke, prípadne zistili informácie na internetových stránkach neuvedené. Ubytovacím zariadeniam sme mailom rozposlali tabuľku, ktorú uvádzame v prílohe č. 2. Výskum sme realizovali v priebehu mesiacov marec a apríl 2015 a zber odpovedí trval dva týždne.

V praktickej časti sme realizovali aj anketový prieskum medzi obyvateľmi Žilinského kraja. Anketou sme sa zamerali na obyvateľov Žilinského kraja vo veku 30 – 40 rokov. Zúčastnilo sa jej 20 respondentov. Respondentmi boli zamestnaní ľudia, ktorí každoročne riešia kam sa vybrať na dovolenku. Nebránia sa aktívnemu tráveniu svojho voľného času v domácom prostredí. Otázky sme smerovali na problematiku ekoturizmu podľa teoretickej kapitoly 2.2 *Základné pravidlá ekoturistiky*. Jednotlivé otázky vychádzajú z kľúčových cieľov a princípov ekoturistiky. Anketu sme uvádzali ako súbor 20 otvorených otázok, aby sme neobmedzovali respondentov výberom možností. Anketou sme chceli zistiť, či domáci obyvatelia reálne vedia čo je to ekoturistika a kto je to ekoturista. Odpovede vpisovali respondenti priamo do anketových lístkov. Anketový prieskum prebiehal počas mesiacov marec a apríl a zber odpovedí trval týždeň. Zozbierali sme 20 ankiet a ich vyhodnotenie uvádzame v podkapitole „Vyhodnotenie dotazníka“. Celé znenie ankiet uvádzame v Prílohe č. 3 v závere práce.

3.3 Hodnotenie výskumu ubytovacích zariadení

Pri našom prieskume sme sa zamerali na ubytovacie zariadenia v Žilinskom kraji. Pôvodne bolo našim cieľom preskúmať okolie Žiliny, ale ponuka ubytovania pre ekoturistov nie je natoľko široká, a preto sme sa zamerali na celý Žilinský kraj. Hneď na úvod sme si stanovili kritéria, podľa ktorých sme vyberali ubytovacie zariadenia. Našími kritériami bolo:

- Kemp s možnosťou stravovania
- Tradičná architektúra ubytovacieho zariadenia
- Miestna (tradičná) gastronómia
- Gazdovský dvor/ekofarma v blízkom okolí
- Požičovňa bicyklov/lyží/bežiek
- Dobrá poloha pre turistiku

- Jazdenie na koni
- Turistický sprievodca
- Tematické akcie
- Športové aktivity (volejbal, futbal, minigolf a iné)
- Iné služby, nielen pre ekoturistov (ohnisko, wellnes, bazén, sauna a iné)

Ubytovacie zariadenia muselo spĺňať viac ako polovicu teda 6 z 11 kritérii. Zariadenia sme vyhľadávali cez rôzne internetové portály, na základe osobnej skúsenosti alebo cez odporúčanie známych. Výsledkom nášho prieskumu je prehľadná tabuľka a stručná charakteristika každého ubytovacieho zariadenia. Tabuľku uvádzame v Prílohe č. 1.

AGROPENZIÓN AB NOVOŤ

Agropenzión sa nachádza v obci Novoť v severozápadnej časti Oravy. Agropenzión ponúka ubytovanie turistom, ale aj lyžiarskym výcvikom a školám v prírode. Ubytovanie je poskytovaná v tridsiatich izbách a jednom apartmáne. Izby sú dvoj, troj, štvor a päť posteľové. Každá izba je štandardne vybavená aj so sociálnym zariadením a kúpeľňou. Celková kapacita je 83 lôžok s možnosťami prísteliek. Súčasťou agropenziónu je aj turistická ubytovňa so 49 lôžkami. Zariadenie ponúka aj stravovanie v rôznych formách (raňajky, polpenzia, plná penzia). Turisti majú v tomto zariadení viacero možností na trávenie voľného času. Priamo v areáli môžu využiť altánky s ohniskom a krytý bazén. V obci majú možnosť využiť športoviská – volejbalové ihrisko pre plážový volejbal, futbalové, basketbalové ihrisko a tenisový kurt s umelou trávou. Ekoturisti si prídu na svojej návštevu blízkej agrofarmy, kde majú možnosť vyskúšať si dojenie kráv, bezplatne ochutnať produkty z ovčieho a kravského mlieka (syry, žinčica, bryndza, tvaroh, mlieko). Súčasťou agrofarmy je aj výstava poľnohospodárskych strojov a náradia. Agropenzión ponúka fakultatívne výlety do okolia – Oravský hrad, Skanzen v Zuberci, Ostrov umenia na Slanici, plavba loďou po Oravskej priehrade, Oravská Lesná – železnica, ale aj zberanie húb a lesných plodovov v okolitých lesoch. V lete môžu ekoturisti vyskúšať jazdu na koňoch a salašníctvo, v zimnom období je to jazda na saniach ťahaných koňmi. V zime okolie agropenziónu ponúka lyžiarske vleky pre začiatočníkov aj pokročilých. V okolí penziónu je dostatok turistických a cyklistických trás. Obec Novoť v spolupráci s agropenziómom organizuje pravidelné podujatia Novotská hrudka a Furmanské dni. Novotská hrudka je súťažná prehliadka o naj syrový výrobok roka. Počas prehliadky je možné vidieť aj 50 rôznych tvaroch syra, od tradičných oštiepkov až po ovečky,

jeleňov, či celý konský záprah. Furmanské dni sa konajú vo fašiangovom období a sú prehliadkou furmanov a konských záprahov.

Agropenzión AB Novot' hodnotíme z nášho pohľadu ak jednoduché ubytovacie zariadenie s množstvom atrakcií pre ekoturistu. Vysoko hodnotíme možnosť návštevy Agrofarmy a možnosť zakúpiť si priamo v penzióne domáce syrové výrobky.

AUTOCAMPING VARÍN

Autocamping (ATC) Varín sa nachádza v blízkosti Žiliny, len 1,5km od vodného diela Žilina. Je situovaný v prekrásnej prírode pohoria Malá Fatra na okraji obce Varín. Medzi nami skúmanú zariadenia sme ho zaradili, pretože ponúka aj možnosť stravovania v reštaurácii. Ekoturista má možnosť vybrať si rôzne typy ubytovania. Typické pre ATC sú miesta pre karavány a stanové miesta, celkovo 450 miest. Ekoturisti ubytovní v tejto časti majú k dispozícii elektrické a vodovodné prípojky, samostatné spoločné WC, solárne sprchy, umývacie boxy, práčovňu, samoobslužnú kuchynku a výlevky na vyprázdenie chemického WC. Menej odvážni ekoturisti majú možnosť ubytovať sa v bungalovoch a zruboch, s celkovou kapacitou 100 lôžok. Bungalovy majú dve spálne po dve postele, spoločenskú miestnosť s rozkladacím gaučom, kuchynskú časť so základným vybavením a vodovodnou prípojkou. Súčasťou je sprcha, WC a vonkajšie sedenie. Zruby majú v jednej miestnosti dve poschodové postele, kuchynský kút bez vodovodnej prípojky a sprchu s WC majú spoločné v areáli ATC. ATC ponúka svojim ubytovaným hosťom centrálnu recepciu, kde si môžu zakúpiť suveníry a mapy, reštauráciu s možnosťou objednania stravy, parkovisko, vonkajšie ohniská, altánky na prenájom, bazén, saunu, tenisové kurty, stolnotenisové stoly, požičovňu športových potrieb, petangové ihriská, detský areál, futbalové ihrisko, plážový volejbal, možnosť rybolovu a paraglidingu, turistické výlety so sprievodcom, fakultatívne výlety a wifi pripojenie v blízkosti centrálnej recepcie. ATC má výhodnú polohu pre výlety do okolia. Ekoturisti môžu navštíviť Národný park Malá Fatra, hrad Strečno, skanzen Vychylovka, mesto Žilina, Kúpele Aphrodite – Rajecké Teplice, Spa&Aquapark Turčianske Teplice, Termálne kúpalisko Veronika a Laura Rajec, Jánošíkov adventure golf, splavovanie na raftových člnoch, splavovanie na pltiach, Sun Paradise – Veľká Rača Oščadnica, samozrejmosťou je turistika a cykloturistika.

Autocamping Varín hodnotíme veľmi pozitívne. Z nášho pohľadu ide o typické ubytovacie zariadenie pre nenáročných ekoturistov. Jednoduché zruby a bungalovy, možnosť

vlastného stanu podľa nás najmenej zat'azuje okolitú prírodu. Oceňujeme množstvo služieb, ktoré okrem ubytovania ATC Varín ponúka.

AGRODRUŽSTVO DLHÁ – AGROPENZIÓN HÚŠŤ

Agrodružstvo v obci Dlhá nad Oravou prevádzkuje agroturistický areál Húšť. Hlavnou aktivitou družstva aj naďalej ostáva poľnohospodárstvo. Vo vlastnej mliekarni spracovávajú kravské mlieko a ponúkajú ho na predaj priamo alebo z neho vyrábajú syry rôznych druhov a tvarov. Samotný penzión ponúka 40 lôžok v dvojlôžkových, trojlôžkových a rodinných izbách s možnosťou prístelky. Výhodou penziónu je ubytovanie domáceho miláčika zdarma. Penzión pre svojich hostí ponúka tradičnú gazdovskú krčmičku, altánok, terasu s posedením, úschovňu batožiny, bezplatné parkovanie, knižnicu pre deti a dospelých, detské ihrisko, karaoke, premietacie zariadenie, možnosť jazdy na koňoch alebo v koči v otvorenej alebo uzavretej jazdiarni alebo v teréne, degustácia tradičných syrových výrobkov priamo v penzióne. Stravovanie ponúka v ktorejkoľvek rokovacej alebo spoločenskej miestnosti priamo v penzióne, alebo v reštaurácii priamo v obci Dlhá nad Oravou, ktorá tiež patrí agrodružstvu. Hostia majú možnosť ochutnať aj tradičné jedlá podľa aktuálnej ponuky. V blízkosti zariadenia sa nachádza futbalové a viacúčelové ihrisko (volejbal/basketbal). Penzión je situovaný na okraji obce, čo zaručuje návštevníkom pokojnú atmosféru počas celého pobytu.

Penzión je novozrekonštruovaný a ponuka služieb zatiaľ nie je také široká ako by sme čakali. Veľký potenciál vidíme v spolupráci s družstvom a možnosťou ekoturistiky práve na družstve. Ekoturisti by si mohli vyskúšať prácu priamo pri spracovaní mlieka a výrobe syra. Podľa nás sa ponuka služieb bude postupne rozširovať, čo nám potvrdil aj správca penziónu.

AGROPENZIÓN GRUNT

Agropenzión Grunt, Koliba Papradno a Farma Papradno sú tri zariadenia, ktoré vytvárajú jeden celok. Agropenzión vznikol v roku 2001 prestavbou starej šijacej dielne. Zameriava sa na rodinnú rekreáciu a vidiecku turistiku. Agropenzión vznikol s myšlienkou podpory vidieckej turistiky, predaja ovčieho mlieka a ovčích výrobkov, ktoré produkujú na farme. Penzión má kapacitu 27 lôžok s možnosťou prístelky. Ubytovatelia si môžu vybrať z ponuky reštaurácie plnú alebo polpenziu. Priamo v areáli penziónu je k dispozícii altánok s krbom, v lete vonkajší bazén, alebo stolnotenisový stôl. Pre milovníkov vína je k dispozícii vínna pivnica s kapacitou 20 miest.

Farma Papradno je zameraná na chov oviec, hovädzieho dobytku a koní. Ekoturista má možnosť spoznať tradičné vidiecke hospodárstvo a jeho produkty. Oboznámi sa s tradičnými postupmi spracovania ovčieho mlieka a takisto má možnosť ochutnať výrobky z vlastnej produkcie. Gurmánske špeciality (napríklad z jahňacieho mäsa) môžu ekoturisti ochutnať v Kolibe Papradno, ktorá sa nachádza v areáli farmy. V budúcnosti je v Kolibe naplánovaná dostavba ubytovacej časti, zatiaľ funguje len reštauračná časť. V areáli farmy sa organizujú pravidelné podujatia, ktoré neodmysliteľne patria k Orave. V apríli je to otvorenie novej salašnickej sezóny, ponúkajú sa jedlá z jahňaciny, predávajú sa výrobky s ovčieho mlieka a žinčica. V máji je to tradičné stavenie májov a májová veselica. V júni stretnutie heligonkárov, august patrí jazdeckým hrám pre deti, ktoré už vedú jazdiť, v októbri poľovnícke hody a v decembri mikulášska zabíjačka.

Obec Papradno má zaujímavú polohu, takmer na hraniciach s Českou republikou. Turisti teda môžu využiť aj turistické trasy a cyklotrasy u našich susedov. Toto zariadenie poznáme z osobnej skúsenosti a musíme skonštatovať, že má určite veľký potenciál nielen v polohe, ale predovšetkým v ústretovom personáli.

JÁNOŠÍKOV DVOR

Jánošíkov dvor je komplex dreveníc a reštaurácie. Nachádzajú sa tu 3 drevenice:

- U Juraja
- U Mateja
- U Štefana

V dreveniciach je k dispozícii 41 lôžok a každá izba má vlastné sociálne zariadenie. V dreveniciach u Mateja a u Štefana je plne vybavená kuchyňa, čo poskytuje možnosť samostatného varenia. V drevenici U Juraja je fínska sauna. Každá drevenica má svoju spoločenskú miestnosť a súčasťou komplexu je aj wellness, gril, kryté ohnisko s posedením pred drevenicami, detské ihrisko, pieskovisko a požičovňa bicyklov. V areáli sa nachádza aj prvé adventure golfové ihrisko na Slovensku. Drevenice ponúkajú tradičnú architektúru obce Zázrivá, kde je celý Jánošíkov dvor situovaný. Reštaurácia s príznačným názvom Jánošíková krčma je známa svojou tradičnou slovenskou kuchyňou. Podľa záujmu ponúka Jánošíkov dvor aj mnoho zážitkových aktivít: košíkovanie – výroba z prútia, fujarová škola, škola ľudového tanca, výroba zvoncov, výroba zázrivských korbáčikov. Výhodná poloha ponúka ekoturistom mnoho možnosti na turistiku, pretože mnoho chodníkov prechádza práve popri Jánošíkovom dvore. Okolie je priam stvorené na cykloturistiku a Terchovská dolina ponúka

vyše 500km cyklochodníkov. V Zázrivej môžu ekoturisti vyskúšať jazdu na koni a navštíviť Ekocentrum Zázrivá, ktoré je záchrannou stanicou pre indisponované živočíchy.

Komplex Jánošíkov dvor je vhodný pre náročných ekoturistov, keďže poskytuje vyšší štandard ubytovania. Svojou ponukou služieb uspokojí aj najnáročnejších hostí a poloha priamo pri turistických chodníkoch uspokojí každého vášnivého ekoturistu.

KOLIBA U KUBA

Koliba u Kuba je súčasťou komplexne vybaveného horského strediska SKI ZÁBAVA Hruštín, ktoré leží na severnej strane Oravskej Magury, 7km za obcou Hruštín. Dominantou strediska je komplex zrubových domov a hlavná Koliba u Kuba. Stredisko ponúka ubytovanie vyššieho štandardu a v reštaurácii tradičné slovenské a regionálne špeciality. Koliba poskytuje ubytovanie v štvorposteľových mezonetových izbách a klasických dvojposteľových izbách. Všetky izby sú vybavené WC a kúpeľňou. Stredisko sa nachádza v lone oravskej prírody s priamym napojením na turistické trasy. Priamo pred strediskom je žltá turistická značka s napojením na červenú oravská magistrálu. Každý návštevník si môže zvoliť náročnosť trasy. Od Koliby vedie náučný chodník až na vrchol Vasil'ovskej hole, ktorý okrem príjemnej prechádzky ponúka informácie o faune, flóre a biotopoch v okolí. V stredisku je možné zapožičať si bicykle s komplet vybavením a tak spoznávať okolitú prírodu na kolesách. V stredisku sa nachádza mini wellnes, detský bazén, detské ihrisko a kryté ohnisko s grilom. Okrem Koliby sa v stredisku dá ubytovať aj v dvoch zrubových rekreačných domoch. Počas letnej sezóny sa v stredisku konajú vystúpenia mladých harmonikárov a fujaristov.

Celé horské stredisko na nás pôsobí veľmi pohodovo. Ubytovanie je veľmi útulné a vhodné predovšetkým pre rodiny s deťmi. Areál je udržiavaný a náučný chodník od Koliby je vhodný aj pre najmenších ekoturistov. Personál je milý a ochotný pomôcť a poradiť pri výbere správnej turistickej trasy.

ORAVSKÝ HÁJ – GARDEN HOTEL & RESORT

Oravský háj sa nachádza v obci Brezovica asi 7km od Trstenej. Dominantou celého areálu je mlyn z roku 1921 a okrem neho tam ekoturista nájde komplex štýlových domčekov s názvami rozprávkových bytostí, vitálny svet, multifunkčné ihrisko a iné. Hlavná budova pozostáva z recepcie, reštaurácie, z baru s karaoké, zo zimnej záhrady s kaviarňou, detský kútik, pre romantické duše krb, ďalej herňa s biliardom, stolným tenisom, šachmi a spoločenskými hrami, rokovací salónik pre 15 osôb ako aj konferenčná sála s kapacitou do 80

osôb pre rôzne workshopy, kongresy, prednášky, semináre, firemné akcie, obchodné stretnutia či školenia s praktickými pomôckami. Súčasťou areálu je jazdecký klub s jazdiarňou, ktorá poskytuje výučbu jazdy na koni. Tieto kurzy sú šité na mieru tým turistom, ktorí nemajú záujem o jednorazové povozenie na koni. K dispozícii sú aj koče a sane na prechádzky po okolí. Podobne ako v ostatných ubytovacích zariadeniach aj v tomto majú ekoturisti neobmedzené možnosti na pešiu turistiku a cykloturistiku. Cyklisti si môžu vypožičať bicykle. V zime je okolie Oravského hája rajom pre bežkárov a lyžiarov. V Oravskom háji sa konajú aj rôzne degustácie vín, hudobné večeri, prednášky o spoložití s prírodou a mnoho iných.

Aj keď Oravský háj patrí k tým komfortnejším ubytovacím zariadeniam, určite si v ňom náročnejší ekoturista nájde svoje miesto. Ubytovacie zariadenie získalo ocenenie v projekte „Vstúpte s deťmi“ a aj keď je ponuka doplnkových služieb pre ekoturistu málo „akčná“ určite patrí toto zariadenie na mapu ekoturistických ubytovacích zariadení.

FARMA PRÍSTAVKY

Farma sa nachádza v prostredí Rajeckej doliny, len 1.5km od kúpeľného mesta Rajecké Teplice. Rodinná farma bola otvorená v roku 2012 a návštevníci pribúdajú každý rok. Pre ekoturistov je k dispozícii mobilný domček priamo na farme. Jeho kapacita je 6 osôb a je kompletne vybavený. Na farme môžu návštevníci vidieť a nakŕmiť (len pod dohľadom správcu farmy) kone, prasatá, ovce, kozy, kravy, zajace, sliepky, kačky, holuby, líšku a psy. Pre ekoturistov sú pripravené aj rekreačné jazdy na koňoch a v koči po okolí, jazda na rodeo býkovi. Ekoturisti si koňa na vychádzku najprv pripraví a osedlajú a po vychádzke sa postarajú o jeho ustajnenie. Samozrejme všetko s odborným dohľadom ošetrovateľov. Ochutnať tiež môžu bio výrobky z kozieho a ovčieho syra a pri nahlásení vopred, je možné absolvovať prehliadku dojenja kôz, kráv a oviec aj s praktickým vyskúšaním. V areáli je tiež agility cvičisko pre psy, ktoré je podľa dohody prístupné aj návštevníkom. Farma tento rok organizuje aj prehliadku cvičenia agility. Samozrejmosť pre ekoturistov je možnosť vychádzok do okolitej prírody. Majitelia farmy sú veľmi milí a ústretoví ľudia a po vzájomnej dohode by mohli neskúsených turistov sprevádzať. Ale nie je to ponúkaná služba.

Farma sa postupne vyvíja a získava si svoju klientelu, každý rok podľa možnosti majiteľov pribudne do portfólia nová služba. Krásna príroda, milí majitelia a veľa zvierat je predpokladom, že miesto sa stane obľúbenou zastávkou pri turistických prechádzkach.

GREEN CAMPING SLNEČNÉ SKALY

Green camping Slnčné skaly sa tak isto nachádza v malebnej prírode Rajeckej doliny, len 3 km od mesta Rajecké Teplice. Areál campu je vhodný pre rodiny s deťmi a pre všetkých, ktorí sú ochotní vzdať sa na chvíľu komfortu murovaného obydľia. Podobne ako pri všetkých campoch aj tu je možné ubytovanie vo vlastných stanoch, karavanoch, zruboch a chatke. Návštevníkom je k dispozícii záhradná reštaurácia a tak isto je tu možnosť dovozu stravy z neďalekého mesta. V areáli je niekoľko ohnísk s posedením, kde je možné opekať. Samozrejmosťou sú spoločné solárne sprchy a sociálne zariadenia, k dispozícii je aj plne vybavená samoobslužná kuchynka, automatická práčka za poplatok, elektrické prípojky, výlevky na chemické WC. Na športové a rekreačné vyžitie je v areáli futbalové a basketbalové ihrisko, pre odvážnych možnosť lezenia na Slnčných skalách s inštruktorom, rybolov v rieke Rajčianka, let balónom priamo so štartom v campe. Na recepcie je možnosť požičania športových potrieb. Pre najmenších ekoturistov sú pripravené animačné programy, detské ihrisko, indiánska mini osada, cvičná horolezecká stena a jazda na koni. Lokalita Green Campu priam predurčuje na výhodne cyklotrasy a pešiu turistiku. V Rajeckej doline je niekoľko náučných chodníkov vhodných pre rodiny s deťmi. Neďaleko je dedinka Čičmany, ktorá je typická svojou architektúrou a mnoho ďalších zaujímavostí, o ktorých informácie získa ekoturista na recepcii campu.

Podobne ako ATC Varín aj Green Camp Slnčné skaly je z nášho pohľadu vhodným miestom pre strávenie aktívnej dovolenky ekoturistu. Prevádzka campu je ekologická s maximálnym dôrazom na ochranu prírody a životného prostredia. V celom areáli sú umiestnené zberné nádoby na separovaný odpad.

EKOSKANZEN LIETAVSKÁ SVINNÁ

Ekoskanzen je v prvom rade múzeum v prírode, kde sa po dohode s majiteľom dá prespať za minimálny poplatok alebo sa dohodnete, že svoj pobyt odpracujete. Ekoskanzen sa rozkladá na ploche 2000m² a označuje sa aj ako „Malý svet veľkých prekvapení“. Múzeum je rozdelená na viacero častí podľa zamerania. V jednej sa nachádzajú ukážky lietavskej architektúry, hospodárska vozareň, kováčska, tkáčska a rezbárska dielňa, ale aj konské postroje. Toto je doplnené záhradou s okrasnými a úžitkovými rastlinami a hospodárskymi zvieratami. V múzeu sa konajú aj kultúrno- spoločenské akcie (Veľká noc v Ekoskanzene, EtnoJánska noc...) ale aj menšie akcie pre uzavretú spoločnosť. Vyhradený je tu aj priestor na opekanie. V areáli je pre deti detský kútik s hojdačkami, pieskoviskom, detskou lezeckou stenou a malým letným kinom. V ekoskanzene sa nachádza aj päť svetových unikátov,

zaradených do Guinnessovej knihy rekordov: najväčšie drevené koryto, najväčší meč, najväčší kravský zvonec, najväčšia sekera a najväčší kľúč. V ekoskanzene sa zelenina pestuje bez chemických postrekov a hnojív. Odpad kompostujú alebo triedia a snažia sa všetko robiť s maximálnym dôrazom na ochranu prírody a životného prostredia.

V ekoskanzene sa dnešný človek naučí naozaj veľmi veľa o spôsobe života v minulosti. Majiteľ je zaniatený človek, ktorý do práce vkladá kus seba. Snaží sa vychádzať v ústrety všetkým návštevníkom. Jediným mínusom bola nefungujúca internetová stránka, kde sa nedali získať všetky informácie, ale majiteľ nám veľmi ochotne odpovedal mailom.

Pri našom prieskume sme našli 10 ubytovacích zariadení, ktoré spĺňali nami stanovené kritéria. Prekvapilo nás, že ponuka je naozaj veľmi slabá. V Žilinskom kraji sa nachádza pomerne veľa súkromných ubytovacích zariadení, ktoré neposkytujú stravu, ale aj napriek tomu je to vhodný typ ubytovania pre ekoturistu. Myslíme si, že mladší ekoturisti vyhľadávajú skôr samostatné chaty s možnosťou varenia. Pretože si chcú svoj dovolenkový čas naplánovať podľa seba. Naopak starším ekoturistom skôr vyhovuje ubytovanie so stravou a inými doplnkovými službami, pretože už sú vo veku kedy sa im nechce podnikat' dlhá turisticky náročné prechádzky po okolí a ocenia, že môžu daný región spoznávať aj priamo z prostredia hotela alebo penziónu.

3.4 Vyhodnotenie anketového prieskumu

1. Stretli ste sa s reklamou, ktorá by upozorňovala na prírodné krásy Žilinského samosprávneho kraja (ZSK)? (televízia, noviny, rádio, bilbordy)

Respondenti odpovedali prevažne kladne. Len 5 z nich sa s reklamou nestretli. Ostaní odpovedali, že reklamu videli hlavne na bilbordoch popri ceste a v novinách.

2. Ak ste sa stretli, skúste popísať na aké prírodné zaujímavosti odkazovala.

Tu sa respondenti zhodli na tom, že nie všetky atrakcie majú rovnakú reklamu. Reklamné bilbordy, prípadne reklama v novinách upozorňovala skôr na komerčné atrakcie, napríklad lyžiarske strediská, aquaparky. Menej často sa objavuje reklama na prírodné a kultúrne pamiatky: Oravský hrad, Jánošíkove diery, hrad Strečno.

3. Ak ste sa s reklamou nestretli, skúste navrhnúť, čo by mal ekoturista v ZSK vidieť.

Pri tejto otázke odpovedali aj respondenti, ktorí sa s reklamou stretli. Ekoturistom by odporúčali navštíviť: Súľovské skaly, hrad Strečno, hrad v Bytči, okolie Terchovej, Oravský

zámok, Skanzen oravskej dediny v Zuberci, Oravskú priehradu. Z prírodných krás sa väčšina zhodla na hrebeňovke cez Roháče, Malú a Veľkú Fatru.

4. *Ako sú podľa vás značené turistické trasy v ZSK?*

Odpovede sa rôznili. Piati respondenti odpovedali, že značenie je nedostatočné a malo by byť opravené. Piati sa zhodli na tom, že je dostatočné, ale privítali by viac informácií o okolí. Myslíme si, že respondenti mali na mysli viac náučných chodníkov v regióne. Ostatní odpovedali, že turistické značenie je prehľadné a vyhovujúce.

5. *Sú turisticky zaujímavé miesta ľahko dostupné aj pre neznámeho ekoturistu?*

Odpovede boli veľmi podobné ako v predchádzajúcej otázke. Takmer polovica odpovedala, že informácie nie sú ľahko dostupné a to odrádza turistov. Naopak druhá polovica odpovedala, že informácie sa dajú ľahko získať na internete, ale len v slovenskom jazyku. Rozvoju ekoturistiky by prospelo, ak by boli informácie na jednom mieste vo viacerých svetových jazykoch.

6. *Je možné v ZSK využiť služby profesionálneho sprievodcu? Ak áno, využili ste ho?*

Na našu otázku odpovedali prevažne domáci, ktorí dobre poznajú región a okolitú prírodu, preto boli najčastejšie odpovede nie, nevyužili. Ale našli sa aj respondenti, ktorí túto službu využili a veľmi si pochvaľovali prístup sprievodcov, ktorými sú skôr mladí ľudia, študenti.

7. *Sú sprievodcovia jazykovo zdatní a dokážu sprevádzať aj zahraničných ekoturistov?*

17 respondentov na túto otázku nevedelo odpovedať, pretože služby alebo nevyužili, alebo nepotrebovali komunikovať v cudzom jazyku. Iba traja odpovedali, že sprievodcovia plynulo komunikovali v anglickom a poľskom jazyku.

8. *Myslíte si, že vláda dostatočne podporuje rozvoj ekoturistiky v ZSK?*

Všetci respondenti sa zhodli na tom, že na rozvoj ekoturistiky, nielen v ZSK, je vyčlenených veľmi málo finančných prostriedkov z rozpočtu. Ak sa nájdu peniaze tak je to len z európskych grantov a fondov. Túto oblasť cestovného ruchu by podľa respondentov mala vláda podporovať oveľa viac.

9. *Sú miestni obyvatelia v ZSK naklonení myšlienke trvalo udržateľného rozvoja cez ekoturizmus? Ako sa to podľa vás prejavuje?*

Pri tejto otázke boli respondenti rozdelení na dve skupiny. Menšia časť odpovedala stručne nie. Podľa nás táto skupina sa s pojmom trvalo udržateľný rozvoj nestretla a teda nevedela

odpovedať na otázku. Druhá časť odpovedala veľmi presne. Ako príklad uvádzali návrat k tradíciám cez rôzne salaše, ekofarmy a ekopenzióny. Tak isto spomenuli obnovu Vrátnej doliny, kde sa snažia dodržiavať zákonitosti prírody. Páčil sa nám nápad jedného respondenta, ktorý navrhuje vytvoriť spoločenstvo, v ktorom by sa navzájom podporovali podnikatelia ale aj bežní občania turistických oblastí.

10. Uvedte aspoň jeden negatívny dopad cestovného ruchu v ZSK na životné prostredie.

Respondenti sa zhodli, že najväčším negatívnym dopadom je neporiadok v okolí pamiatok, v prírode a znečisťovanie ovzdušia. Neporiadok pripisovali nedisciplinovanosti turistov celkovo.

11. Je v ZSK dostatok informačných tabúl, ktoré upozorňujú na dôležitosť ochrany životného prostredia?

Tu boli všetky odpovede negatívne. Chýbajú informačné tabule nielen o ochrane prírody, ale aj tabule, ktoré informujú o regióne.

12. Vedeli by ste uviesť príklad zodpovedného podnikania, ktoré dbá na miestne pomery, a zároveň poskytuje ochranu prírodnému prostrediu?

Pri tejto odpovedi odpovedalo 8 respondentov záporne, nemajú s takým podnikaním skúsenosť ani nikoho vo svojom okolí nepoznajú. Ostatní uvádzali ako príklad obec Podbiel, kde sa obyvateľom podarilo opraviť chátrajúce drevenice a vybudovať kanalizáciu obce, ďalším príkladom sú chovné stanice rýb, separovanie odpadu, salaše, ekofarmy, ekoskanzen Lietavská Svinná.

13. Myslíte si, že ak by sa do chránených prírodných oblastí ZSK vyberalo vstupné, bolo by to prospešné pre ekoturistiku?

Väčšina respondentov sa zhodla na tom, že ak by sa stanovila prijateľná výška vstupného, ktoré by bolo následne investované do rozvoja regiónu bolo by to prospešné pre ekoturistiku. Samozrejme upozorňovali na to, že celé financovanie by muselo byť jednotné a nemalo by sa stávať, že v regióne by do jedného národného parku musel ekoturista dvakrát platiť vstupné.

14. Bolo by podľa vás prínosné, ak by sa príroda v ZSK zónovala a boli by presne vyznačené ekodestinácie?

Časť respondentov neschvaľuje zónovanie v priamo v teréne. Nevedia si predstaviť ako by to vyzeralo. Ale páči sa im nápad, oddeliť na mape jednotlivé oblasti napríklad podľa stupňa

ochrany. Podľa niektorých by to napríklad uľahčilo orientáciu na mape pri plánovaní turistickej trasy.

15. Skúste vymenovať aspoň jeden pozitívny a negatívny dlhodobý dopad ekoturistiky na životné prostredie.

Medzi pozitívne dopady zaraďovali respondenti rozvoj cestovného ruchu, vznik pracovných miest, návšteva prírody a uvedomenie si jej ochrany, finančný zisk. Medzi pozitívny dopad zaraďovali aj spoznávanie vlastného regiónu domácimi obyvateľmi. Medzi negatívny dopad jednoznačne patri znečisťovanie ovzdušia a neporiadok v prírode a v okolí kultúrnych pamiatok.

16. Ako by ste maximalizovali ekonomický prínos z ekoturistiky pre hostiteľskú krajinu, región alebo mesto?

Mnoho respondentov na túto otázku odpovedalo, že ekoturistika je málo propagovaná a možno by stačilo zlepšiť marketing. Časť respondentov uviedla, že aj keď sa v tejto oblasti má čo zlepšovať, už teraz sa vybuďovali salaše, ekofarmy, zlepšili sa služby. Pomohlo by vybudovanie ďalších cyklotrás, náučných chodníkov a celkové zlepšenie ponúkaných služieb.

17. Ako by ste zabezpečili, aby vplyv ekoturistiky nepresiahol stanovené limity v cestovnom ruchu a nenarušal tak život miestnych obyvateľov.

Časť respondentov nevedela uviesť žiaden príklad. Ale tí, ktorí odpovedali priniesli veľmi dobré nápady ako vylepšiť vplyv ekoturizmu na prírodu a životné prostredie. Respondenti odporúčajú zaviesť šetrné spôsoby dopravy v chránených oblastiach (cyklistika, elektromobily), viac využívať verejnú dopravu (autobusy, vlaky), vybudovať pešie zóny. Odvážnou odpoveďou bolo obmedziť počet návštevníkov v ZSK, prípadne v chránených oblastiach, resp. spoznávať krajinu v organizovaných skupinách.

18. Uveďte príklad vybudovanej infraštruktúry v ZSK, ktorá brala do úvahy prírodné podmienky krajiny.

Na túto otázku mnoho respondentov nevedela uviesť odpoveď, len štyria uviedli konkrétne príklady, ktorými boli rekonštrukcia Vratnej po prírodnej kalamite a oprava turistického chodníka Jánošíkove diery.

19. Naša práca sa zameriava na ubytovanie pre potreby ekoturistu. Skúste uviesť príklad na také ubytovanie v ZSK.

Na túto otázku odpovedali všetci respondenti a ich odpovede sa zhodovali s našimi ubytovacími zariadeniami. Najčastejšími odpoveďami boli Jánošíkov dvor v Zázrivej, ATC Varín a súkromné ubytovanie v dreveniciach na samote.

20. Na záver sa pokúste zhodnotiť vaše osobné skúsenosti s ekoturizmom.

Dvaja respondenti nemajú žiadne skúsenosti s ekoturizmom. Ostatní uvádzali prevažne pozitívne skúsenosti s možnosťami ekoturistiky v ZSK. Najviac ich očarila príroda a turistické trasy, ocenili tiež pribúdanie nových salašov s tradičnou gastronómiou a možnosť ubytovať sa v tradičných dreveniciach na samote. Ako negatívnu skúsenosť uviedol jeden respondent nedostatok bicyklov v požičovni v daný deň výletu.

4 NÁVRHOVÁ ČASŤ

Táto časť obsahuje jednu kapitolu, v ktorej prinášame návrh riešenia ekonomického prínosu ekoturizmu v Žilinskom kraji. K návrhu riešenia nás inšpirovali odpovede z anketového prieskumu medzi obyvateľmi regiónu, keďže práca je orientovaná na ekoturistu. Snažili sme sa nájsť riešenie, ktoré by uľahčilo pobyt práve ekoturistom a zároveň prinieslo ekonomickú aktivitu do regiónu.

4.1 Nedostatočná reklama

Problém

Pri otázkach týkajúcich sa reklamy (1., 2 a čiastočne 3. otázka) sa respondenti zhodli, že dobrú reklamu majú skôr veľké komerčné atrakcie v regióne, ale pre ekoturistu je taká ponuka málo atraktívna a hľadá skôr prírodné a kultúrne zaujímavosti kraja. K informáciám na internete sa dostáva niekedy veľmi ťažko a komplikovane. Mnohé pamiatky a prírodné zaujímavosti nemajú svoje vlastné internetové stránky, ale sú súčasťou obecných, mestských a regionálnych stránok. Správcovia jednotlivých atrakcií o tejto situácii vedia, ale zvyčajne pre nedostatok času a finančných prostriedkov nemajú možnosť riešiť vzniknutú situáciu. Samozrejme potešilo by ich viac návštevníkov aj lepšia propagácia celého regiónu. Problémom je ich slabá informovanosť o možnostiach reklamy a nedostatok času riešiť to.

Návrh riešenia

Navrhujeme v prvom rade zostaviť zoznam prírodných krás, kultúrnych pamiatok a ostatných atrakcií regiónu. Osloviť správcov pamiatok, či majú záujem spoločne sa podieľať na novom spôsobe reklamy a propagácie. Následne nájsť spôsobom spoločnej komunikácie. Môžu to byť stretnutia v pravidelných intervaloch (raz za pol roka, raz ročne), prípadne to môže byť online diskusia prostredníctvom emailu. Na úvodných stretnutiach sa bude riešiť akou formou sa dá propagovať región. Nami navrhované riešenie je vytvoriť internetovú stránku, na ktorej by sa propagovali nekomerčné zaujímavosti kraja (cyklochodníky, turistické trasy, zrúcaniny hradov, kultúrne pamiatky) V dnešnej dobe je to veľmi rýchly spôsob reklamy a hlavne stredná a mladšia generácia je počítačovo gramotná a informácie hľadajú prevažne na internete. Stránka by bola prehľadne spracovaná do kategórií podľa toho či ide o prírodnú, historickú alebo kultúrnu pamiatku. Postupne by sa stránka dala rozšíriť o možnosti ubytovania, hoci si myslíme, že ubytovacích portálov na internete dostatok a nie je potrebné vytvárať nový.

Celý projekt je pomerne finančne náročný, pretože potrebujeme zabezpečiť tím ľudí, ktorý bude mať na starosti komunikáciu so správcami a prevádzkovateľmi pamiatok, tak isto je potrebné spraviť funkčnú internetovú stránku. Internetová stránka by mala byť vo viacerých jazykoch, aby bola zaujímavá aj pre zahraničných turistov. Navrhujeme ako základný jazyk slovenčinu a potom angličtinu, nemčinu, ruštinu, poľštinu a maďarčinu. V tabuľke 2 uvádzame predpokladané náklady na spustenie projektu. Znížiť náklady na projekt by sa dali angažovaním študentov odborných škôl do projektu. Internetovú stránku dokážu študenti navrhnuť v rámci vyučovania, tým sa znížia náklady a študenti získajú praktické skúsenosti. Náklady klesnú keď bude projekt rozbehnutý.

Tabuľka 2 Ekonomické náklady na reklamu

Vytvorenie webovej stránky	200 €
Prenájom domény	Od 19 €/ročne
Mzda pre správcu stránky	5€/hod. x 300 hod/roč
Mzda pre administratívneho pracovníka	800 €/mesačne
Celkové náklady	11 319 €

Zdroj: vlastné spracovanie

4.2 Nedostatočné značenie pamiatok a jazyková vybavenosť sprievodcov

Problém

V odpovediach na naše anketové otázky sme sa často stretli s názorom, že pamiatky sú nedostatočne značené a priamo v regióne je ich ťažké nájsť. Respondenti síce neodpovedali na otázku, či sú turistický sprievodcovia jazykovo zdatní, ale predpokladáme, že nie všetci. Čo môže byť problémom pri zahraničných turistoch. Pri prehliadkach hradov, zámkov a múzeí zvyčajne nie je problém viesť prehliadku aj v inom ako slovenskom jazyku. Skôr máme na mysli sprievodcov napríklad pri hrebeňovke Roháčmi. Problémom sú aj informačné tabule, ktoré sú prevažne v slovenčine.

Návrh riešenia

Navrhujeme zvýšiť počet informačných tabúl pri hlavných cestných komunikáciách. Odporúčame uvádzať ich dvojjazyčne v slovenskom a anglickom jazyku. V posledných rokoch sa popri diaľniciach objavili hnedé návesné tabule, ktoré upozorňujú na kultúrne pamiatky. Chýba však ostatné značenie. Turista sa len dozvie, že v blízkosti sa nachádza hrad

Strečno. Preto navrhujeme, aby sa popri cestách osadili tabule označujúce cestu k danej pamiatke. Osadenie informačných tabúl je možné vykonať s pomocou nezamestnaných ľudí v rámci verejnoprospešných prác. Na Slovensku si dlhodobo nezamestnaný musia odpracovať dávku v hmotnej núdzi a toto by mohla byť jedna z aktivít, ktorú by vykonávali. Riešením pre mladú generáciu by mohla byť mobilná aplikácia, ktorá by ich počas používania navigácie upozornila na pamiatku a mohli by zmeniť trasu, tak aby danú pamiatku navštívili. Vývoj aplikácie, by sme zverili od rúk študentov. Cena by tak bola oveľa nižšia a študenti, by získali praktické skúsenosti.

Jazykovú vybavenosť sprievodcov navrhujeme riešiť rôznymi jazykovými kurzami. Pri prehliadkach hradov, zámkov, múzeí je zvyčajne možnosť vybrať si aj sprievodcu v cudzom jazyku. Problémom sú horskí vodcovia. Preto navrhujeme, aby každý sprievodca prešiel jazykovým kurzom. Nemusia všetci ovládať všetky jazyky. Ale zabezpečiť, aby turistické stredisko disponovalo aspoň jedným sprievodcom v každom jazyku. Zahraniční turisti by mali možnosť dohodnúť sa na presnom dátume návštevy a mali by zaručené, že ich počas spoznávania prírody bude mať kto sprevádzať.

Ekonomické náklady sú vyčíslené v tabuľke.

Tabuľka 3 Náklady na označenie pamiatok a jazykové kurzy

Informačné tabule pri cestách	30 € x 100ks
Mzda pre robotníkov	0 €
Odmena za vývoj aplikácie	100 €
Jazykové kurzy pre turistických sprievodcov	400 € x 10 osôb
Celkové náklady	7 100 €

Zdroj: vlastné spracovanie

4.3 Vytvorenie spolku na podporu ekoturizmu v regióne

Problém

V odpovediach na anketové otázky sme sa stretli s názorom, že prevádzkovatelia ubytovacích zariadení a správcovia jednotlivých pamiatok by sa mali združiť do jedného celku a „ŕahať za spoločný povraz“. Súhlasíme s názor, že najväčším problémom rozvoja ekoturizmu a vôbec cestovného ruchu je nejednotnosť organizácii v ňom zapojených. Problémom je aj opakujúca sa ponuka služieb. Každý chce ponúknuť všetko a niekedy je menej viac. Niekedy majitelia nemajú presnú predstavu, aké služby ponúka ich konkurencia. Ďalším problémom, ktorý z toho vyplýva, je nedostatočná reklama jednotlivých zariadení.

Menšie zariadenia nemajú finančné prostriedky na drahú reklamu, hoci ponúkajú kvalitnejšie služby ako väčšie a drahšie rezorty. Spolok by mohol aspoň čiastočne vyriešiť aj tento problém.

Návrh riešenia

Pri tomto probléme, navrhujeme vytvoriť Spolok pre rozvoj ekoturizmu, v ktorom by boli zapojené všetky ubytovacie zariadenia, kultúrne a historické pamiatky a obce, v ktorých katastri sa nachádzajú prírodné zaujímavosti kraja. Jednotlivé organizačné jednotky by medzi sebou spolupracovali. Napríklad ubytovacie zariadenia by mohli spolupracovať v ponuke služieb. Nemusel by mať každý penzión agrofarmu a vozenie na koňoch. Ponuku služieb by mali rozdielnu a klienti by mohli využívať vopred dohodnuté služby oboch zariadení. Pri pamiatkach by v regióne mohli fungovať rôzne zľavnené vstupenky. Ak by turista navštívil dve pamiatky do tretej by mal vstup so zľavou. Prípadne by sa priamo dali kúpiť balíky vstupeniek. Podobne ako je to so vstupenkami na športové zápasy. Ak si ich kúpite v balíku, zaplatíte menej. Niektoré ubytovacie zariadenia ponúkajú v rámci reklamy zľavy na vstupnom do rôznych hradov, zámkov alebo na iné atrakcie. My navrhujeme, aby taký systém fungoval plošne na celom území regiónu. Prilákalo by to viac turistov a stúpila by tým návštevnosť regiónu.

ZÁVER

„Dostať sa krajine pod kožu a pritom ju neporanit.“ Citát, ktorý má cestovná kancelária NATRIX v úvode svojej stránky. Tak by sa jednoducho a výstižne dal definovať ekoturizmus a to by mal byť zároveň cieľ všetkých ekoturistov.

Ekoturisti sú nová cieľová skupina cestovného ruchu. Častokrát nepotrebujú aby im dovolenku organizovala cestovná kancelária. Možno preto nemajú cestovné kancelárie vo svojom portfóliu produkty venované ekoturistike. Našli sme iba jednu, ktorá sa špecializuje na tento druh cestovného ruchu. Cestovná kancelária NATRIX s.r.o nature. traditions. experience.¹ vo svojom profile uvádza, že sa špecializuje na organizáciu zážitkových ciest, dovoleníek a výletov po Slovensku. Na stránke však nenájdeme konkrétny produkt, pracovníci cestovnej kancelárie pripravia pre každého klienta produkt na mieru. Práve to je podľa nás podstata ekoturizmu. Neviazať sa na konkrétny výlet/produkt, ale spoznávať prírodu tak povediac „za nosom“. Práve preto je čoraz viac ekoturistov, ktorí idú „s batohom cez hory“ občas sa vrátia do civilizácie a využijú služby, ktoré región ponúka. Predovšetkým ubytovanie, stravovanie a občas nejakú atrakciu. Práve to bolo cieľom našej práce. Zistiť či Žilinský región poskytuje dostatok ubytovacích zariadení pre ekoturistov. V našej práci sme uviedli ako príklad 10 ubytovacích zariadení rôzneho štandardu. Myslíme si, že ponuka by sa mohla zvyšovať, pretože zdravá konkurencia je prínosom pre rozvoj v tejto oblasti.

V praktickej časti sem tiež formou ankety zisťovali povedomie o ekoturizme u obyvateľov regiónu. Respondenti nás prekvapili, pretože pojem ekoturizmu/ekoturista im nebol celkom neznámy a v problematike sa vedeli orientovať. Zaujali nás odpovede na 17. otázku o limitoch v rámci ekoturizmu, niektorí by neváhali zaviesť limity na počet turistov vo vybraných oblastiach regiónu. Podnetnou bola aj odpoveď rozšíriť ponuku verejnej dopravy a tak eliminovať individuálnu dopravu ekoturistov. Naopak nás prekvapilo, že niektorí respondenti nevedeli o existencii náučných chodníkov v regióne a na rovnakých miestach chceli vytvoriť nové. Tento fakt pripisujeme tomu, že niekoľko respondentov uviedlo, že sa ekoturistike nevenujú. Celkovo môžeme povedať, že nás odpovede na otázky neprekvapili a podobné reakcie sme čakali.

Na záver treba povedať, že ekoturizmus v Žilinskom regióne má pred sebou ešte dlhú cestu zlepšovania a skvalitňovania služieb. Veľký potenciál vidíme v reklame a marketingu.

---

¹ Príroda, tradície, zážitok – voľný preklad.

Región má čo ponúknuť nielen domácim, ale aj zahraničným ekoturistom. Treba nájsť len správny spôsob rozvoja ekoturizmu, aby bol dopad na prostredie čo najmenší. Veľmi dobrým postrehom z ankety bola možnosť vytvoriť ekoturistický spolok, do ktorého by boli zapojení podnikatelia v cestovnom ruchu, občania jednotlivých obcí a samosprávy. Spolok by „ťahal za jeden povraz“ a spolu by sa snažili o trvalo udržateľný rozvoj regiónu.

POUŽITÉ ZDROJE

Tlačené zdroje

ATTL, Pavel a Karel NEJDL. *Turismus I*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze, 2004, 178 s. ISBN 80-86578-37-2.

DUFFY, Rosaleen. *A Trip Too Far. Ecotourism, Politics and Exploitation*. 1st ed. London: Earthscan. 2002. ISBN 1-85383-759-8.

FENNELL, David. A. *Ekotourism: an introduction*. 2nd edition. New York. NY: Routledge, 2006. 236 s. ISBN 0415303648.

GALVASOVÁ, Iva et al. *Průmysl cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008, 264 s. ISBN 978-80-87147-06-1.

GERÁT, R. *Kysucké premeny*. Martin : Osveta, 1987. 144 s

GUČÍK, Marián. *Cestovný ruch. Úvod do štúdia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2010, 308 s. ISBN 978-80-89090-80-8.

GUČÍK, Marián. *Základy cestovného ruchu*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2000, 152 s. ISBN 80-8055-355-6.

HOLDEN, Andrew. *Environment and Tourism*. 1st ed. London: Routledge, 2000. 296 s. ISBN 0-415-20718-5.

LEDVINA, Petr. *Ekoturistika a cestování ekologických aktivistů*. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, 2005.

MALÁ, Vlasta. *Cestovní ruch (vybrané kapitoly)*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, 83 s. ISBN 80-7079-443-7.

MASTNY, L. 2002. Ecotourism — Friend or Foe. In: *Starke, L. (ed.) State of World 2002*. 1st ed. London: Earthscan, 2002. 112-116 s. ISBN 1-85383-878-0.

MIKOLAJ, D. 2006. *Sprievodca žilinským krajom*. Žilina : Žilinský samosprávny kraj, 2006. 246 s. ISBN 80-968792-2-7.

NOVACKÁ, Ľudmila a kol. *Cestovný ruch, technika služieb, delegát a sprievodca*. 1.vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2010. 476 s. ISBN 978-80-225-2982-2.

ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovnom ruchu*. 1. vyd. Praha, 2010. 405 s. ISBN 978-80-85970-68-5.

PAGE, Stephen J. a Ross K. DOWLING, R. *Ecotourism*. Harlow: Prentice-Hal, 2002. 338 s. ISBN 058235358X.

PALATKOVÁ, Monika. *Medzinárodný cestovný ruch*. 1. vyd. Praha: Vydavateľstvo Grada, 2011. 221 s. ISBN 978-80-473-750-5.

WEAVER, D. B. *Ecotourism in the Less Developed World*. 1st ed. Oxon: CAB International. 1998. ISBN 0-85199-223-4.

On-line zdroje

BIHÚŇOVÁ, Mária a Roberta ŠTĚPÁNKOVÁ. Trendy a prístupy v podpore a rozvoji vidieckeho cestovného ruchu. [online] 2012 [cit. 2015-10-01] Dostupné z: http://147.213.211.222/sites/default/files/2012_4_204_208_bihunova.pdf

CESTOVNÝ RUCH. [online] [cit. 2015-10-01] Dostupné z: <http://www.hotelierstvo.estranky.sk/clanky/cestovny-ruch/>

LEDVINA, Petr. *Za Odpovedným cestovaním*. [on-line] Sedmá generace .2005 [cit. 2012-03-15] Dostupné z: <http://www.sedmagenerace.cz/index.php/index.php?/index.php?art=clanek&id=201>

NATRIX. *Ekoturizmus*. [on-line] 2008 [cit. 2010-03-15]. Dostupné z: <http://natrix.sk/sk/ekoturizmus/>

QUÉBEC DECLARATION ON ECOTOURISM. [online] 2002 [cit. 2015-10-01] Dostupné z: <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/quebec-declaration.pdf>

SØRENSEN, Stine B., Anna I. BARAZA, O. MIROVSKY a Cong VAN, Cong N. *Ecotourismas a Way to protect Nature* [on-line] 2002 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://www.environmentalstudies.au.dk/publica/f2002ecotourism.pdf>.

WORLD TOURISM ORGANIZATION. [online] [cit. 2015-10-01] Dostupné z <http://www.unwto.org/facts/menu.html>.

WOOD, Megan Epler. *Ecotourism: Principiles, Practise & Policies for sustainability*. [online] 2002 [cit. 2015-10-01] Dostupné z: <http://tourisminsights.info/ONLINEPUB/ECOTOURISM/ECOTOURISM%20PDFS/ecotourism1.pdf>

On – line zdroje o ubytovacích zariadeniach

<http://www.agropenzionab.info/?page=default>

<http://www.autocampingvarin.com/>

<http://www.agddlha.sk/index.html>

<http://penziongrunt.sk/>

<http://www.janosikovdvor.sk/Janosikov-dvor.2.0.html>

<http://www.letoskizabava.sk/>

<http://pristavky.weebly.com/>

<http://camping-raj.sk/index.php>

<http://terchova.info/atrakcie/ekoskanzen-lietavska-svinna/>

Ústne zdroje:

Rastislav Tain, vedúci Ekoskanzenu Lietavská Svinná, tel. číslo 041/568 86 29.

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1 Rozdiel medzi masovým a ekologickým cestovným ruchom.....	32
Tabuľka 2 Ekonomické náklady na reklamu	61
Tabuľka 3 Náklady na označenie pamiatok a jazykové kurzy	62

PRÍLOHY

Príloha 1: Tabuľka pre ubytovacie zariadenia

NÁZOV ZARIADENIA	
Kemp so stravou	
Tradičná architektúra	
Miestna gastronómia	
Gazdovský dvor/ekofarma	
Požičovňa bicyklov/lyží/bežiek	
Turistika	
Jazda na koňoch	
Turistický sprievodca	
Tematické akcie (zabíjačka, pálenie Moreny)	
Športové aktivity	
Iné služby (detské ihrisko, ohnisko, krb)	

Príloha 3: Tabuľka hodnotenia ubytovacích zariadení v Žilinskom kraji

	Kemp so stravou	Tradičná architektúra	Miestna gastronómia	Gazdovský dvor /ekofarma	Požičovňa bicyklov/ lyží/	Turistika	Jazda na koňoch	Turistický sprievodca	Tematické akcie	Športové aktivity	Iné služby
Agropenzión AB Novot'	x	x	✓	✓	x	✓	x	✓	✓	✓	✓
Autokemping Varin	✓	x	x	x	✓	✓	x	✓	x	✓	✓
Agrodružstvo Dlhá	x	x	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓
Agropenzión Grunt	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓
Jánošíkov Dvor	x	✓	✓	x	✓	✓	x	x	✓	✓	✓
Koliba u Kuba	x	✓	✓	x	✓	✓	x	x	✓	✓	✓
Oravský háj	x	x	✓	x	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓
Farma Prístavky	x	x	✓	✓	x	✓	✓	x	✓	x	x
Green camping Slnčné skaly	✓	x	x	✓	✓	✓	✓	x	x	✓	✓
Ekoskanzen Lietavská Svinná	x	x	x	✓	x	✓	✓	x	✓	✓	✓

Príloha 3: Anketa

1. Stretli ste sa s reklamou, ktorá by upozorňovala na prírodné krásy Žilinského samosprávneho kraja (ZSK)? (televízia, noviny, rádio, billboardy)
2. Ak ste sa stretli, skúste popísať na aké prírodné zaujímavosti odkazovala.
3. Ak ste sa s reklamou nestretli, skúste navrhnúť, čo by mal ekoturista v ZSK vidieť.
4. Ako sú podľa vás značené turistické trasy v ZSK?
5. Sú turisticky zaujímavé miesta ľahko dostupné aj pre neznámeho ekoturistu?
6. Je možné v ZSK využiť služby profesionálneho sprievodcu? Ak áno, využili ste ho?
7. Sú sprievodcovia jazykovo zdatní a dokážu sprevádzať aj zahraničných ekoturistov?
8. Myslíte si, že vláda dostatočne podporuje rozvoj ekoturistiky v ZSK?
9. Sú miestni obyvatelia v ZSK naklonení myšlienke trvalo udržateľného rozvoja cez ekoturizmus? Ako sa to podľa vás prejavuje?
10. Uved'te aspoň jeden negatívny dopad cestovného ruchu v ZSK na životné prostredie.
11. Je v ZSK dostatok informačných tabúľ, ktoré upozorňujú na dôležitosť ochrany životného prostredia?
12. Vedeli by ste uviesť príklad zodpovedného podnikania, ktoré dbá na miestne pomery, a zároveň poskytuje ochranu prírodnému prostrediu?
13. Myslíte si, že ak by sa do chránených prírodných oblastí ZSK vyberalo vstupné, bolo by to prospešné pre ekoturistiku?
14. Bolo by podľa vás prínosné, ak by sa príroda v ZSK zónovala a boli by presne vyznačené ekodestinácie?
15. Skúste vymenovať aspoň jeden pozitívny a negatívny dlhodobý dopad ekoturistiky na životné prostredie.
16. Ako by ste maximalizovali ekonomický prínos z ekoturistiky pre hostiteľskú krajinu, región alebo mesto?
17. Ako by ste zabezpečili, aby vplyv ekoturistiky nepresiahol stanovené limity v cestovnom ruchu a nenarúšal tak život miestnych obyvateľov.
18. Uved'te príklad vybudovanej infraštruktúry v ZSK, ktorá brala do úvahy prírodné podmienky krajiny.
19. Naša práca sa zameriava na ubytovanie pre potreby ekoturistu. Skúste uviesť príklad na také ubytovanie v ZSK.
20. Na záver sa pokúste zhodnotiť vaše osobné skúsenosti s ekoturizmom.

Príloha 4: Obrázky analyzovaných ubytovacích zariadení

Obr.1: Agropenzión AB Novot'

Zdroj: [http:// www.agropenzionab.sk](http://www.agropenzionab.sk)

Obr.2: Autokemping Varin

Zdroj: <http://www.autocampingvarin.com/>

Obr.3: Agrodružstvo Dlhá

Zdroj: [http:// www.agddlha.sk/](http://www.agddlha.sk/)

Obr.4: Agropenzión Grunt

Zdroj: [http:// www.penziongrunt.sk](http://www.penziongrunt.sk)

Obr.5: Jánošíkov Dvor

Zdroj: [http:// www.janosikovdvor.sk](http://www.janosikovdvor.sk)

Obr.6: Koliba u Kuba

Zdroj: <http://www.slevy.cz/>

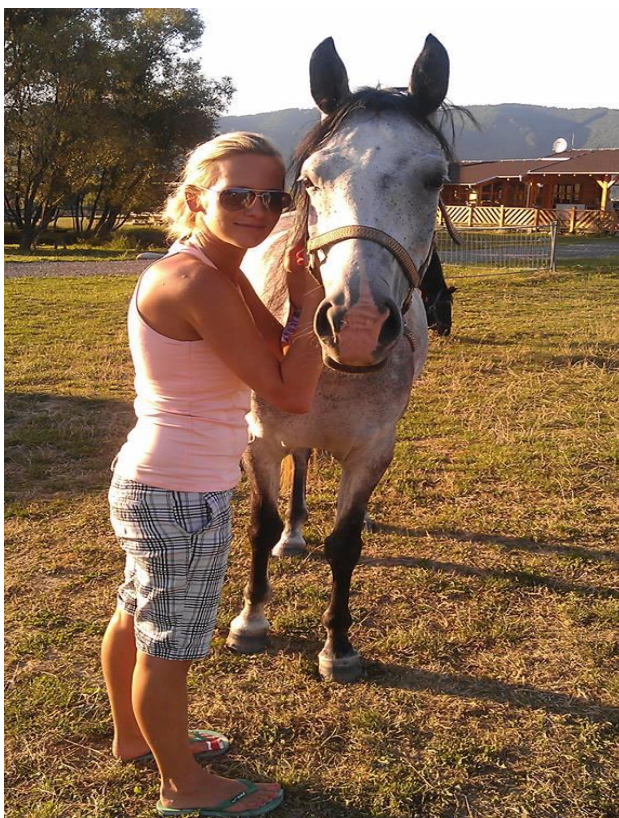
Obr.7: Oravský háj

Zdroj: <http://www.e-slovensko.cz/>

Obr.8: Green camping Slnčné skaly

Zdroj: <http://www.rajeckapohoda.sk>

Obr.9: Farma Prístavky

Zdroj: archiv autorky

Obr.10: Ekoskanzen Lietavská Svinná

Zdroj: <http://www.panoramio.com>